

De onbedoelde bijeffecten van compassie

Een antropologisch onderzoek
naar de invloed van het werk
van non-gouvernementele
organisaties op de positie van
migranten op Malta

Meijden, K.M. van der
(Karina)

Universiteit Utrecht

5-8-2015

Deze masterthesis is ingediend ter afronding van de Master Culturele Antropologie:
'Multiculturalisme in vergelijkend perspectief'.

Universiteit Utrecht - Faculteit Sociale Wetenschappen

Auteur: Karina van der Meijden
Studentnummer: 3674169
E-mail: Karinavdmeijden@gmail.com
Docentbegeleider: Lotje Brouwer
Datum: 5 augustus 2015
Foto voorkant: Mikhail Pisani

'All animals are equal, but some animals are more equal than others.'

- George Orwell

FIELD MAP¹

¹ <http://www.fairdealproperties.com.mt/AboutMalta.aspx>. Geraadpleegd op: 29 juni 2015
Dit veldwerk is voornamelijk uitgevoerd in en rondom de hoofdstad Valletta.

Inhoudsopgave

<i>VOORWOORD</i>	6
<i>INLEIDING</i>	7
1.1. Onderzoeksthematiek	8
1.2. Onderzoek locatie en methodologische verantwoording	14
1.3. Opbouw	16
<i>Malta en de migratiecrisis</i>	18
2.1. Detentie en open centra	20
2.2. Migranten en de lokale bevolking	22
<i>Regimes of care</i>	26
3.1. <i>Regimes of care</i> en verblijfsvergunning	31
3.2. Bare life	34
3.3. <i>Regimes of care</i> en <i>bare life</i>	35
<i>Van travelling stories tot humanitarian border</i>	39
4.1. Campagnes en beeldvorming	40
4.2. Humanitarian border	42
4.3. Never again?	44
4.4. De consequenties van een humanitarian border	46
<i>Conclusie</i>	48
Literatuurlijst	52
Bijlage 1	56
Bijlage 2	57
Bijlage 3	58

VOORWOORD

Dit avontuur begon in november 2014 en is nu op zijn eind. Het begon met een vraag naar het onbekende. Een antropologische zoektocht naar begrip van de hedendaagse migratieproblematiek en de positie van migranten in de wereld. Al snel kwam ik terecht bij de theorieën van Miriam Ticktin en Didier Fassin. Theorieën die niet per se als positief over ngo's kunnen worden beschouwd. Vanuit dit theoretisch kader ging ik mijn veld in. Ik vond niet alleen antwoorden op mijn onderzoeksvragen, maar werd ook geconfronteerd met veel machteloosheid, woede en verdriet. Ik heb Malta gehaat en ik heb van Malta gehouden. Bovenal bracht dit onderzoek mij een nieuwe motivatie; om niet alleen te schrijven over wat ik zag, maar ook te laten zien dat het anders kan én waarom het anders moet.

Middels deze weg wil ik iedereen bedanken die mij voor, tijdens en na mijn onderzoek heeft ondersteund. Mijn lieve vrienden en familie die mij hebben bijgestaan in mijn boosheid, woede en onbegrip rondom de thematiek. Die mij hebben gesteund en bleven motiveren. Zij zullen nog lang nagenieten van mijn eindeloze monologen over dit onderwerp. Ik wil mijn begeleidster, Lotje Brouwer, bedanken, die mij op ongelooflijke wijze heeft weten te begeleiden. Ze heeft laten zien dat begeleiding niet alleen draait om het halen van studieresultaten, maar dat ook het persoonlijke vlak een belangrijke rol speelt. Bovenal wil ik mijn informanten bedanken, zonder wie deze thesis niet had bestaan. Deze mensen lieten mij binnen in hun leven en gaven mij de kans mezelf verder te ontwikkelen binnen de thematiek. Tot slot wil ik u, de lezer, bedanken voor het lezen van mijn thesis.

INLEIDING

Ik zit aan een tafeltje in een café in Sliema. Ik ben wat aan het drinken met een vriend, José. Aan het tafeltje naast ons zit een oudere man. Hij begint een praatje met mij: 'Are you an Erasmus student?' Vraagt hij. 'No, I am not. I am student, but I am doing research here.' 'Research? Research about what?' Vraagt hij. Ik twijfel. Heb ik zin in dit gesprek? Ik weet dat het meestal uitloopt in een hopeloze discussie. Ik waag het er op: 'I am doing research on the migrant situation here in Malta.'

'WELCOME in the African jungle!' schreeuwt de man met veel handgebaren. Zijn vrienden lachen. Ik kijk José een beetje ongemakkelijk aan. Gelukkig vult de man de stilte zonder probleem op: 'I really do not know why you would want to do that. I think it is just a waste of time'. Ik zwijg, ik had het kunnen weten. Uiteindelijk besluit ik toch de discussie aan te gaan, al weet ik dat het waarschijnlijk zinloos is. 'I personally think it is a subject which is very relevant in our current society.'

De man lacht en hij kijkt naar zijn vrienden. 'I know I am not allowed to say it... but you know, I think it is better if they just drown. We do not have the space here in Malta.'²

Welkom op Malta. Het land van de zon, van prachtige bootjes en eindeloze zee. De oase voor iedere toerist. Welkom op Malta. Het land van traditie, nationalisme en discriminatie. De nachtmerrie voor iedere migrant. Malta heeft twee gezichten, twee kanten die ik allebei heb mogen ervaren. Soms werd ik gek van woede en dan weer euforisch blij. Welkom in mijn emotionele achtbaan, welkom in mijn Malta.

Sinds 2002 kampt Malta met een toename van het aantal (Afrikaanse) migranten³ die aankomen op de Maltese kust (Lutterbeck 2009). De bevolking van Malta ziet de toestroom van migranten als een bedreiging en staat hierdoor niet open voor migratie. Ook niet voor onderzoek naar migratie zoals uit het bovenstaande fragment blijkt. Toch deed ik hier onderzoek. Op het kleine Malta met 411.000 inwoners op een oppervlakte van slechts 316

² Veldwerknootities 21 maart 2015, Sliema

³ In dit onderzoek is er voornamelijk gericht op sub-Sahara Afrikaanse migranten, welke met de boot naar Malta zijn gereisd. Een klein deel van de migranten is echter afkomstige van een andere plek op de wereld, of is Malta via een aan andere weg binnen gekomen. Voor de leesbaarheid heb ik er voor gekozen om in deze thesis de verschillende groepen niet steeds te benomen, maar de algemene term migranten te gebruiken. Met het gebruik van deze term wordt er overkoepelend gesproken over de volgende groepen: asielzoekers, afgewezen asielzoekers, vluchtelingen, migranten met subsidiary protection/temporary humanitarian protection. De zogenoemde 'elite' migranten of expats worden in deze thesis specifiek benoemd en vallen dus niet onder de algemene term migranten.

km². Hier heb ik gekeken naar de invloed van het werk van non-gouvernementele organisaties⁴ op de positionering van migranten in de Maltese samenleving. Op Malta komen er sinds 2002 jaarlijks gemiddeld 2000 nieuwe migranten aan.⁵ Hoewel slechts een klein deel van deze mensen daadwerkelijk blijft is de impact van de toestroom groot. Om de impact te beperken moeten er keuzes gemaakt worden. Welke migrant wordt er toegelaten en wie wordt er geholpen? Vaak wordt er gekozen voor de meest kwetsbare groepen. Zij lijken immers de hulp het hardst nodig te hebben. In deze thesis wordt onderzocht wat de invloed is van de focus op kwetsbaarheid op de positie van migranten op Malta.

1.1. Onderzoeksthematiek

Onder invloed van mondialisering is migratie toegenomen. Tegelijkertijd zijn de effecten van migratie veranderd. Onder invloed van mondialisering zijn de effecten van migratie zowel verdiept als uitgebreid. In plaats van het afvlakken of homogeniseren van de wereld, met daarbij een verminderende betekenis van grenzen, hebben hedendaagse mondialiseringsprocessen juist nieuwe grenzen gecreëerd (De Genova e. a. 2014). De processen van mondialisering zorgen niet alleen voor een toename van verplaatsing over de wereld, maar zorgen tegelijkertijd ook voor groeiend besef van de heersende ongelijkheid in de wereld. Grondstoffen, informatie en geld kunnen zonder problemen grenzen overschrijden, maar mensen kunnen dit niet altijd. Grenzen worden steeds strenger bewaakt. De bescherming van grenzen is een reactie op de angst voor verlies van de eigen cultuur en economische positie in de wereld door een overweldigende toename van migranten (Appadurai 2006).

Door de toenemende mondialisering en de daarbij toenemende grensbewaking ontstaat een ongemakkelijk en ongelijk proces. *‘Some of us become fully and truly ‘global’; some are fixed in their ‘locality’ – a predicament neither pleasurable nor endurable in the world in which the ‘globals’ set the tone and compose the rules of the life-game.’* (Bauman 1998:2). Over de toegenomen ongelijkheid die is ontstaan onder invloed van mondialisering is veel geschreven. Centraal binnen dit debat staat dat terwijl sommige mensen de politieke en economische middelen hebben om zich te verplaatsen over de wereld, er veel mensen zijn die deze mogelijkheden niet kennen (Inda & Rosaldo 2008).

Het kleine eilandje Malta wordt jaarlijks overspoeld door toeristen. Het hele jaar zijn er toeristen te vinden, dit resulteert in een totaal van ruim één miljoen bezoekers per jaar.⁶ De invloed van toerisme op Malta is groot. Toch worden toeristen op Malta met open armen

⁴ In het vervolg van deze thesis zal deze term worden aangeduid met de afkorting ngo.

⁵ Interview Refugee Commissioner, 24 februari 2015

⁶ <http://www.allesovermalta.nl/>, Geraadpleegd op 7 juni 2015

ontvangen en wordt er zelfs actief beleid gevoerd om meer toeristen naar Malta te krijgen. Het contrast met de houding ten opzichte van migranten is aanzienlijk. ‘*On the one hand we sell Malta as a paradise to the rest of the world. It is safe, it is okay, you know beautiful beaches, good quality of life. It is sold as that. On the other hand we make an effort to sell it as a terrible place for migrants.*’⁷ Bauman (2000) kwalificeert dit als het onderscheid tussen *tourist* en *vagabond*. Hij stelt dat wij steeds meer leven in een consumptiemaatschappij. Het onderscheid tussen *tourist* en *vagabond* is te vinden in de mogelijkheid om wel of niet mee te kunnen draaien in deze consumptiemaatschappij. De *tourist* heeft de mogelijkheid om deel te nemen en kan zich daardoor vrij verplaatsen. De *vagabond* heeft deze mogelijkheid niet. Als ‘gefaalde’ consumenten zijn *vagabonds* daardoor nutteloos voor de consumptiemaatschappij. Ze dragen niet bij en worden hierdoor gestigmatiseerd en gezien als zondebok. Bauman (1998) stelde daarom in zijn eerdere werk ‘*Globalization: The human consequences*’ al dat de vrijheid om te bewegen een schaars en ongelijk verdeeld goed is, hierdoor is mobiliteit de belangrijkste stratificatie factor geworden van onze tijd. Het probleem van de huidige wereldorde heeft zich laten vertalen in ongelijkheid in mobiliteit.

Doordat migratie wordt bepaald door beperkingen en mogelijkheden van de huidige wereldorde is het een constant veranderend fenomeen. Ook in de migratiepatronen van Malta is deze verandering goed te zien. Voor 2002 was migratie een onderwerp wat slechts zelden de krantenkoppen haalden. Het was een nauwelijks bestaand fenomeen op Malta, waarbij in 2000 slechts 24 migranten aankwamen (Mainwaring 2012:687). Na 2002 veranderde dit echter snel en in de eerste jaren die volgde nam het aantal migranten steeds toe. De veranderende aantallen in migranten zijn weergegeven in tabel 1.⁸

Tabel 1

Jaar	Aantal migranten
2003	520
2004	1,388
2005	1,822
2006	1,720
2007	1,702
2008	2,775
2009	1,475
2010	47
2011	1,579
2012	1,890
2013	2,008
2014	568
2015	92

Notitie 1: de hierin gebruikte cijfers gelden alleen voor bootmigranten.

Notitie 2: Het lage aantal van 2010 is te verklaren door het op dat moment geldende push-back akkoord met Libië

⁷ Interview manager Aditus, 23 maart 2015

⁸ Statistieken UNHCR: <http://www.unhcr.org/mt/charts/category/12>, geraadpleegd op 4 augustus 2015

Tegenwoordig lijkt het aantal migranten wat op Malta aankomt steeds verder af te nemen. Zo zijn er sinds het begin van 2015 pas 94 migranten aangekomen.⁹ Terwijl het aantal migranten dat de oversteek maakt naar Europa juist steeds toeneemt. Sinds het begin van 2015 zijn er naar schatting 137.000 migranten die de oversteek van de Middellandse Zee hebben gemaakt. Dit zijn er meer dan ooit te voren. Daarbij zijn er ruim 1867 mensen die zijn gestorven in hun zoektocht naar een beter leven.¹⁰ De toename van deze cijfers is volgens veel informanten eenvoudig te verklaren door de veranderende reddingsmissies op de Middellandse Zee. Tot oktober 2014 was de reddingsactie Mare Nostrum actief. Deze, door Italië betaalde, reddingsactie redde binnen één jaar tijd meer dan 140.000 mensen.¹¹ Na beëindiging werd deze missie vervangen door een Frontex missie: Triton. Het essentiële verschil tussen beide reddingsacties is te vinden in het operatiegebied. Waar Mare Nostrum haar reddingsschepen tot vlakbij Libische vaarwateren liet varen, treed Triton nauwelijks buiten het Europese territoriale gebied. Hierdoor duurt het veel langer voor reddingsschepen om het rampgebied te bereiken. De gevolgen van het veranderde operatiegebied werd duidelijk tijdens het fatale bootongeluk op 19 april 2015. Tijdens deze boottragedie kwamen naar schatting ruim 800 mensen om het leven. De reddingsschepen konden de ramp plek pas vijf uur na dat de boot was gekapseisd bereiken. Hierdoor waren bij aankomst al veel mensen verdronken. Er waren in totaal slechts 28 overlevenden.¹²

Na deze ramp is de hele wereld het eens dat er een oplossing moet komen. De algemene houding is *'never again'*. Het wordt door de UNHCR omschreven als: *'A tragedy that is unfolding in the Mediterranean and if the EU and the world continue to close their eyes, they will be judged in the harshest terms as it was judged in the past when it closed its eyes to genocides when the comfortable did nothing.'*¹³

De focus voor het vinden van een oplossing ligt hierbij in het voorkomen van nog meer sterfgevallen van mensen in hun zoektocht naar een beter leven. De oplossingen die worden gegeven lopen echter sterk uiteen. Zo wordt er enerzijds gesproken van uitbreiding van Europese militaire macht in Libië, deze aanpak is gericht op het lokaal bestrijden van de

⁹ UNHCR charts, <http://www.unhcr.org/mt/charts/category/12/year/8>, Geraadpleegd op 4 augustus 2015

¹⁰ Website UNHCR 01-07-2015: <http://www.unhcr.org/5592b9b36.html>, Geraadpleegd op 30 juli 2015

¹¹ Website ECRE, 10-10-2014: <http://ecre.org/component/content/article/70-weekly-bulletin-articles/855-operation-mare-nostrum-to-end-frontex-triton-operation-will-not-ensure-rescue-at-sea-of-migrants-in-international-waters.html>. Geraadpleegd op 24 mei 2015

¹² Website UNHCR 21-04-2015: <http://www.unhcr.org/mt/news-and-views/press-releases/793-mediterranean-boat-capsizing-deadliest-incident-on-record->. Geraadpleegd op 24 mei 2015

¹³ Artikel Times of Malta 20-04-2015: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20150420/local/migrants-boat-may-have-been-carrying-900-some-locked-in-hold-when-it.564511>. Geraadpleegd op 24 mei 2015

oorzaken van migratie.¹⁴ Anderzijds wordt beargumenteerd dat er een uitbreiding moet komen van reddingsacties.¹⁵ Veel van het huidige debat bestaat uit de overkoepelende vraag ‘wie draagt de last?’. Het huidige EU beleid wordt bepaald door de Dublin-conventie, hierin wordt gereguleerd dat migranten hun asielaanvraag moeten doen in het eerste aankomstland. Als migranten later een asielaanvraag willen doen in een ander land worden ze teruggebracht naar het eerste land van aankomst. In de praktijk betekent dit dat een migrant slechts in één land asielaanvraag kan doen. Hierdoor worden de landen op de zuidelijke grens van Europa veel zwaarder belast dan andere Europese landen.

Om deze ‘last’ eerlijker te verdelen gaan er stemmen op voor ‘*mandatory burden sharing*’. Vanuit Brussel zouden quota worden opgesteld om migranten aan de hand van draagkracht per land over Europa te verdelen. De meningen zijn hier echter over verdeeld en de verschillende Europese lidstaten kunnen het niet eens worden.¹⁶ Enerzijds wordt er beargumenteerd dat het instellen van het beleid van *mandatory burden sharing* zal werken als een pullfactor voor migranten. Aanhangers van dit argument stellen dat dit zal leiden tot een toename in de stroom migranten richting Europa. Anderzijds wordt juist beargumenteerd dat zonder dit beleid nog meer migranten zullen verdrinken. Doordat er geen andere mogelijkheden worden geboden om naar Europa te komen zijn ze genoodzaakt deze gevaarlijke oversteek te maken. Zo schreef de manager van Aditus¹⁷ dat: ‘*The refusal of Malta’s and other EU Member State embassies and representations to grant humanitarian visas to these refugees remains one of the key factors pushing them onto boats to attempt to cross the Mediterranean.*’¹⁸ Op 26 juni 2015 kwamen de EU-leiders opnieuw bijeen. Ze kunnen het niet eens worden over een systeem van *mandatory burden sharing*. Er wordt besloten om over te stappen op een systeem waarbij migranten op vrijwillige basis over Europa worden verspreid.¹⁹ In de praktijk blijkt ook dit systeem nog lastig. Door dit systeem zijn er een aantal landen die nog steeds geen migranten voor hun rekening nemen, de andere landen in Europa blijven zodoende veel zwaarder belast.²⁰ In november 2015 wordt er op

¹⁴ Artikel Independent Malta, 24-05-2015: <http://www.independent.com.mt/articles/2015-05-24/local-news/Human-rights-organisations-wary-of-EU-led-military-action-in-Libya-6736136054>, geraadpleegd op 24 mei 2015

¹⁵ Artikel UNHCR, 24-04-2015: <http://www.unhcr.org/mt/news-and-views/press-releases/795-mediterranean-crossings-collective-action-an-important-first-step>. Geraadpleegd op 26 mei 2015

¹⁶ Artikel The Guardian, 19-05-2015: <http://www.theguardian.com/world/2015/may/19/eu-plan-for-migrant-quotas-hits-rocks-after-france-and-spain-object> Geraadpleegd op 26 mei 2015

¹⁷ Aditus is een van ngo’s op Malta.

¹⁸ Manager Aditus, 26-05-2015: <http://aditus.org/mt/author/neilfalzon/>, Geraadpleegd op 26 mei 2015

¹⁹ Artikel The Guardian, 26-06-2015: <http://www.theguardian.com/world/2015/jun/26/eu-leaders-hash-out-voluntary-system-to-address-mediterranean-migrant-crisis>. Geraadpleegd op 28 juni 2015

²⁰ Artikel Euronews, 22-07-2015: <http://www.euronews.com/2015/07/22/which-eu-states-are-blowing-cold-on-taking-in-refugees/>. Geraadpleegd op 24 juli 2015

Malta een EU-top gehouden waar de verschillende lidstaten gezamenlijk zullen praten over een oplossing voor de migratie crisis.²¹

Een duidelijke oplossing voor de huidige migratie crisis is er vooralsnog niet. De nadruk in het hedendaagse nieuws over migratie ligt vooral op probleembestrijding. Er wordt hierbij voornamelijk gekeken naar het verdelen van lasten.

Ngo's en humanitaire organisaties

Een van de grote uitdagingen binnen de hedendaagse migratieproblematiek kan worden gevonden in de humanitaire hulpverlening. Humanitaire hulporganisaties zetten zich in om de sociale positie van migranten te verbeteren. Overheden kunnen of willen vaak niet de humanitaire hulp bieden die nodig is om de problemen rondom migratie aan te pakken. In dit geval nemen ngo's en humanitaire organisaties²² waar mogelijk deze taak van de overheid over. Door deze reactie op het overheidsbeleid is er een wereld ontstaan waarbij er sprake is van een scheiding tussen humanitaire hulp en de politiek.

Volgens de filosoof Giorgio Agamben (1998) wordt er in samenlevingen onderscheid gemaakt tussen ingesloten en uitgesloten vormen van het leven. Deze verschillende posities worden *full life* en *bare life* genoemd. Migranten staan vaak buiten de samenleving, ze worden niet als volwaardige mensen gezien, maar als passieve slachtoffers die zich bevinden in een positie van *bare life* (Agamben 1998). Ngo's proberen deze kloof tussen migranten en de samenleving kleiner te maken. Binnen het wetenschappelijk debat over migratie wordt door toonaangevende auteurs zoals onder andere Ticktin (2008; 2011) en Fassin (2005; 2011) gesteld dat humanitaire hulporganisaties migranten proberen te helpen daar waar de regering verantwoordelijkheden laat liggen. Binnen dit debat wordt de motivatie van deze organisaties omschreven als compassie en medelijden. Er wordt gesteld dat ngo's het als een morele noodzaak zien om menselijk lijden waar dan ook te verlichten. Het systeem dat hierbij ontstaat wordt een *regime of care* genoemd (Ticktin 2008, 2011; Fassin, 2005, 2011). Binnen dit systeem is er een focus op de slachtofferpositie van migranten, ngo's functioneren binnen deze *regimes of care*.

In campagnes en berichtgeving van ngo's wordt de focus op kwetsbaarheid doorgezet. Door het gebruik van *travelling stories* verpakt in *charismatic packages* trachten organisaties

²¹ Artikel Statewatch, 30-06-2015: <http://www.statewatch.org/news/2015/jul/eu-council-november-015-migration-valletta-conference-orientation-debate-10387-15.pdf> Geraadpleegd op 24 juli 2015

²² Het onderscheid tussen ngo's en humanitaire organisaties kan worden gevonden in de positie van de organisatie ten opzichte van de overheid. Dit onderzoek was gericht op beide groepen. Voor de leesbaarheid van het document is er voor gekozen in het vervolg van de thesis gebruik te maken van de term ngo. Hiermee wordt in alle gevallen overkoepelend zowel ngo's als humanitaire organisaties bedoeld. Hetzelfde geldt voor de term humanitaire hulpverlening.

het grote publiek te bereiken en te mobiliseren (cf. Tsing 2005). Door het werk van deze organisaties worden geweld, het lijden en de dood op grenzen steeds meer benadrukt (De Genova e. a. 2014). Naast de geografische en politieke grens is er door deze focus op lijden en kwetsbaarheid een nieuwe grens ontstaan. William Walters (2011) noemt dit de *birth of the humanitarian border*. Dit is een grens die gebaseerd is op medelijden en compassie.

Uit voorgaand onderzoek (AIDA Rapport 2014; Lutterbeck 2009; Mainwaring 2012) blijkt dat ngo's een grote invloed hebben op de positionering van migranten binnen de Maltese samenleving. Ondanks deze grote invloed is er nog niet eerder onderzoek gedaan naar de *regimes of care* op Malta. Deze thesis richt zich daar wel op, waarbij de theorieën van o.a. Miriam Ticktin (2008; 2011) en Didier Fassin (2005; 2011) als leidraad dienen. Tijdens het onderzoek is er gekeken naar het werk van ngo's. Daarbij is onderzocht op welke manier het werk van ngo's invloed heeft op de positionering van migranten op Malta. De centrale vraag die ik daarbij heb gesteld luidt als volgt: '*Hoe kan de relatie tussen het werk van ngo's/humanitaire organisaties en de totstandkoming van regimes of care worden begrepen en hoe beïnvloedt dit de positie van bare life bij migranten en de constructie van een humanitarian border?*'

Veel van de gevonden data sluit aan bij wat al eerder in het hierboven beschreven wetenschappelijk debat werd gesteld. Ook op Malta staan systemen van *regimes of care* centraal in het werk van deze organisaties. Hierdoor ligt de focus vaak op de negatieve en kwetsbare aspecten van migratie. Het werk van ngo's zorgt zodoende voor de vorming en de instandhouding van de ongelijke positie van migranten. Er ontstaat, conform de theorieën van Agamben (1998), een nog sterkere scheiding tussen *bare* en *full life*.

In deze thesis zal ik verder uiteenzetten hoe de *regimes of care* van Malta precies werken. Hierbij wordt vooral de focus gelegd op de invloed van deze *regimes* op de positionering van migranten op Malta. Ik wil daarbij voorop stellen dat ik van mening ben dat het werk van de verschillende organisaties veel bijdraagt aan het welzijn van migranten. Deze organisaties proberen vanuit medelijden en compassie migranten te helpen. Er wordt daarbij getracht de kloof tussen de samenleving en de migranten kleiner te maken. Door de focus op de kwetsbaarheid en het lijden van migranten te leggen, in plaats van op de mogelijkheden van migranten wordt deze kloof juist vergroot. Ik noem dit de onbedoelde bijeffecten van compassie.

In deze thesis zal worden aangetoond waarom het belangrijk is dat ngo's een verandering maken in de beeldvorming over migranten. Dit is mogelijk door de focus te

verleggen van kwetsbaarheid en afhankelijkheid naar de potenties die migranten hebben om bij te dragen aan sociale en economische ontwikkeling.

1.2. Onderzoek locatie en methodologische verantwoording

Het onderzoek voor deze thesis heeft plaatsgevonden tussen 31 januari 2015 en 10 mei 2015 op Malta, in de omgeving van de Maltese hoofdstad Valletta. De onderzoek participanten van dit onderzoek bestonden voornamelijk uit medewerkers van ngo's en humanitaire organisaties. Deze groep bestond uit ongeveer dertig informanten tussen de leeftijd van 20 en 65 jaar. Van de medewerkers had ruim zeventig procent een niet-Maltese nationaliteit. Binnen deze groep had ik regelmatig contact met tien medewerkers en met de overige twintig medewerkers had ik iets minder regelmatig contact. Naast de medewerkers van ngo's en humanitaire organisaties zijn ook overheidsmedewerkers, migranten en de lokale bevolking betrokken bij het onderzoek. Voor de dataverzameling heb ik participierend onderzoek gedaan bij verschillende organisaties. Deze organisaties zijn Aditus Foundation, FSM (*Foundation for Shelter and Support for Migrants*), Malta Red Cross en de UNHCR.²³

Methoden en rol als onderzoeker

Antropologisch onderzoek wordt vaak getypeerd vanuit *being there* en *hanging out*. Er wordt getracht om het bekende vreemd te maken en het onbekende te leren begrijpen. Voor mijn onderzoek was het daarom van belang om mezelf te verplaatsen in de positie van mijn informanten en dingen te bekijken vanuit een *insiders view* (Ingold 2011:2). Deze *insiders view* heb ik binnen mijn onderzoek vormgegeven aan de hand van participerende observatie. Ik was niet alleen onderzoeker, maar ik draaide mee in het dagelijks bestaan van de organisaties, de medewerkers en de vrijwilligers. Zo werkte ik mee op kantoor, waar ik mij verdiepte in de beleidsdocumenten van de ngo's en veel sprak over de ideeën achter het werk wat ze deden. Ik ging mee bij detentiebezoeken, werkte in open centra en liep mee in demonstraties om het werk van ngo's in actie te zien. Tot slot participeerde ik bij seminars, lezingen en trainingen. Zodoende leerde ik de expliciete en impliciete aspecten van de organisaties kennen. Mijn leven en het leven van mijn informanten werd samengebracht, waardoor wij samen het verhaal van mijn onderzoek creëerden (cf. Ingold 2011). Door *hanging out* en *being there* was ik tevens bijna altijd overal aanwezig. Hierdoor werd er een vertrouwensband opgebouwd en ontstond er *rapport*.

²³ Meer informatie over deze verschillende organisaties is te vinden in bijlage drie.

Binnen mijn onderzoek lag de focus op het voeren van informele gesprekken. Tegen het einde van het onderzoek heb ik ook gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Hiervan heb ik er in totaal tien afgenomen. Daarnaast heb ik gebruik gemaakt van focusgroepen. Binnen deze context was het mogelijk om mijn informanten te observeren binnen een groepsdynamiek en zodoende concepten vanuit een andere invalshoek te benaderen. Tot slot speelde lokale media en sociale media een belangrijke rol binnen mijn onderzoek. Door de verzamelde data uit de media te betrekken in mijn onderzoek kon ik kijken in hoeverre mijn onderzoeksthematiek speelde bij de lokale bevolking en hoe migranten worden gerepresenteerd in de media. Zodoende kon ik kijken hoe verschillende ngo's gebruikmaken van lokale en sociale media om hun ideeën en standpunten te verspreiden. Alle verschillende data zijn getranscribeerd, uitgewerkt, gecodeerd en geanalyseerd. Het gebruik van deze verschillende antropologische onderzoeksmethoden heeft er voor gezorgd dat er vanuit verschillende invalshoeken naar de onderzoeksthematiek is gekeken, door deze samen te brengen tot een geheel ontstaat data triangulatie.

Tijdens mijn onderzoek heb ik gebruik gemaakt van *informed consent*. Hierdoor waren mijn informanten te allen tijde op de hoogte van mijn rol als onderzoeker. Het onderwerp van mijn onderzoek heb ik relatief opengelaten en vaak beschreven als: 'een onderzoek naar de invloed van het werk van ngo's op de positie van migranten in de Maltese samenleving'. Ik heb er bewust voor gekozen niet in te gaan op de (negatieve) theoretische achtergrond waarop mijn onderzoek is gebaseerd. Deze keuze heb ik gemaakt om te voorkomen dat ik werd afgesloten van mijn informanten. Tegelijkertijd wilde ik zelf ook met een open blik het veld ingaan en zodoende niet universele ideeën en theorieën projecteren op het lokale (cf. Tsing 2000). Daarom heb ik gedurende mijn onderzoek getracht observaties niet te interpreteren vanuit mijn reeds bekende theoretisch kader. Ik heb daarbij de begrippen die ik had niet letterlijk vertaald naar het veld, maar ze bekeken binnen de lokale context. Om mijn concepten samen te brengen tot data heb ik gebruik gemaakt van *dubbing*. 'To 'dub' a discourse is neither to parrot it verbatim nor to compose an entirely new script. It is to hold together cultural logics without resolving them into a unitary whole.' (Boellstorff 2003:304). Dit deed ik door mezelf zoveel mogelijk te verplaatsen in de positie en het leven van mijn informanten. Daarbij heb ik zoveel mogelijk getracht begrip te krijgen van de lokale culturele context. Hierdoor kon ik de dingen die ik observeerde 'dubben' en niet bekijken vanuit een universeel blikveld.

Gedurende het onderzoek merkte ik dat ik steeds meer emotioneel betrokken raakte met de thematiek en mijn onderzoekslocatie. Door het onderzoek in te gaan met een open

houding en niet te veel te kijken vanuit mijn eigen kader zorgde ik ervoor dat ik met een bepaalde afstand van mij eigen emoties en meningen kon kijken naar het veld. Om mijn eigen emoties en mijn veld niet te veel te laten vermengen maakte ik gebruik van een dagboek. Hier kon ik mijn emoties beschrijven en tevens reflecteren op mijn eigen werkwijze en rol als onderzoeker. Een andere methode om te reflecteren op mijn bevindingen en positie in het veld waren mijn maandelijksse rapportages.

Een ethische voorwaarde bij het doen van veldwerk is het teruggeven van iets waardevols aan de informanten (Sluka & Robben 2012:22). Tijdens mijn onderzoek heb ik deze *reciprociteit* geprobeerd te waarborgen door mijn werk binnen de ngo's. Daarnaast heb ik alle organisaties een terugkoppeling gegeven van mijn bevindingen na afloop van mijn veldwerk.

Alle informanten die hebben bijgedragen en hebben geholpen aan de vorming van deze thesis zijn geanonimiseerd, waardoor vertrouwelijke informatie over hen niet traceerbaar is. Er wordt daarom in alle gevallen gebruik gemaakt van pseudoniemen en/of functie omschrijvingen. Dat sommige informanten nog steeds traceerbaar zijn door hun specifieke functie is met de informanten gecommuniceerd en afgestemd.

1.3. Opbouw

Deze thesis is opgebouwd uit verschillende hoofdstukken. Binnen deze thesis staat de invloed van het werk van ngo's op de positionering van migranten binnen de Maltese samenleving centraal. Hier wordt in de verschillende hoofdstukken toegewerkt naar de conclusie dat de huidige focus van ngo's zorgt voor de onbedoelde bijeffecten van compassie.

Om dit uiteen te zetten wordt in het volgende hoofdstuk eerst de noodzakelijke onderzoekscontext geschetst. Deze context zal als achtergrond dienen voor de daaropvolgende hoofdstukken. In het tweede hoofdstuk wordt aan de hand van onder andere de concepten *islandness*, nationalisme en vervuiling gekeken naar het huidige migratiebeleid op Malta en de reactie hierop van zowel overheid als bevolking. In hoofdstuk drie wordt de koppeling gemaakt met de theorieën over *regimes of care*. Er wordt ingegaan op hoe de *regimes of care* tot uiting komen binnen het werk van ngo's en hoe dit zorgt voor een versterking en vorming van de posities van *bare life* en *full life*. De focus op kwetsbare groepen zoals besproken in hoofdstuk drie is ook terug te zien in de beeldvorming van ngo's over migranten. Hier zal in hoofdstuk vier verder op worden ingegaan. Hier wordt besproken hoe ngo's door middel van *travelling stories* mensen proberen te motiveren en mobiliseren. In dit hoofdstuk wordt besproken hoe vanuit die verhalen een beeldvorming ontstaat die bijdraagt aan de vorming van een *humanitarian border*. Tot slot zal in dit hoofdstuk worden ingegaan op het feit dat de

reeds bestaande posities van *bare life* en *full life* in stand worden gehouden door de benadrukking van kwetsbaarheid. In de conclusie wordt alles samengebracht en zal ik laten zien hoe het functioneren van ngo's binnen het systeem van *regimes of care* en de focus op kwetsbaarheid gezamenlijk zorgen voor een toename van de positie van *bare life* bij migranten.

Malta en de migratiecrisis

24

'Malta is small and they[the Maltese] know that there are like hundreds of thousands migrants a hundred kilometers away and boats are leaving all the time. I guess it is the equivalent of your own population, just over the water and they all want to come this way.'²⁵

Op Malta wordt immigratie, en dan voornamelijk bootimmigratie, gezien als een bedreiging. Het kleine eilandje in de Middellandse Zee heeft een bevolkingsdichtheid van 1.305,9/km², hiermee is Malta een van de dichtstbevolkte landen ter wereld.²⁶ Demografische factoren zijn belangrijk in het begrijpen van de relatie tussen de Maltezers en de toestromende migranten. 'Malta is te klein', is dan ook het meest gehoorde argument in het debat rondom migratie. Om dit argument te kunnen verklaren speelt het begrip *islandness* een belangrijke rol. Braudel (1975:149-150) definieert *islandness* als een onderscheid tussen eilanden en het vaste land. *Islandness* wordt bepaald door eigenschappen die aan een eiland worden toebedeeld, namelijk klein, kwetsbaar en geïsoleerd. Deze geografische eigenschappen hebben veel politieke en

²⁴ Strip Joe Sacco 14-12-2013, <https://decorrespondent.nl/482/Honderd-gortdroge-VN-rapporten-begrijpen-door-een-strip/35825614-b40e6761>, geraadpleegd op 27-07-2015

²⁵ Interview manager Malta Red Cross, 4 mei 2015

²⁶ Rapport Verenigde Naties: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/DYB2013/Table03.pdf> Geraadpleegd op 24 mei 2015

sociale consequenties. De migratie naar Malta zou gezien kunnen worden als een bedreiging voor de eigenschappen van *islandness*. Falzon (2012:1664) noemt dit een spanningsveld tussen isolatie en connectie. Enerzijds is Malta klein, maar anderzijds is haar positie in de wereldpolitiek groot. Malta kan gezien worden als een *sentinel island*, een eiland wat door de geografische positie dient als een wachtpost ter bescherming van fort Europa (cf. Lemaire 2014). Het is een plek waar mensen worden opgevangen die Europa proberen binnen te komen. ‘*Consequently, the Maltese sentinel constructs an atmosphere of total control that reifies the imagined characteristics of the island as a closed, restricted, and isolated space.*’ (Lemaire 2014:145).

Er kan worden gesteld dat de Maltese overheid en de bevolking de eigenschappen van *islandness* proberen te gebruiken in de bescherming van de eigen culturele waarden. Hiermee wordt de migrant geplaatst in een *state of exception* (Agamben 1998). ‘*In Malta, the state of exception is one constructed by the government in order to represent Malta’s migration position within the EU and in the Mediterranean. As such, it hinges upon physical attributes of the state, especially its smallness and position on the external border of the EU, attributes that are portrayed as unique and crucial to the issue of irregular immigration.*’ (Mainwaring 2012:688). De geografische eigenschappen van Malta worden gebruikt om de migrant buiten de samenleving te plaatsen. Deze uitsluiting kan worden gewaarborgd doordat de migrant binnen het publieke en politieke discours door de overheid wordt neergezet als dreiging voor de nationale veiligheid en publieke orde. Gevoelens van nationalisme en *sense of belonging* spelen hierbij een belangrijke rol. Een interessante link kan worden gemaakt met de theorieën in het boek *Nations and Nationalism* van Ernest Gellner (2008). Volgens Gellner komt het bestaan van nationalisme voort uit het idee van een gedeelde ideologie. Deze ideologie is gebaseerd op vragen als ‘wie zijn wij?’ en ‘wat willen we worden?’. Om op deze vragen een antwoord te kunnen geven moet er een ‘cultureel compromis’ (Wimmer 2002) gesloten worden. Wanneer onder invloed van mondialiseringsprocessen de samenleving en de samenstelling van de bevolking verandert moet er een nieuwe gedeelde ideologie gevormd worden. Vragen die hierbij ontstaan zijn ‘Wie wil er deelnemen in de samenleving?’ en ‘Wie mag er deelnemen aan deze nieuwe samenleving?’ (Gellner 2008). Er ontstaat een spanningsveld van in- en uitsluiting waarbij verschillende groepen in de samenleving tegenover elkaar komen te staan.

De antropoloog Arjun Appadurai (2006) beschrijft in zijn boek *Fear of Small Numbers* hoe door hedendaagse mondialiseringsprocessen meerderheidsgroepen en minderheidsgroepen steeds rechter tegenover elkaar zijn komen te staan. Hij stelt, net als

Gellner (2008), dat de trigger hiervan te vinden is binnen het idee van nationalisme. Nationalisme is namelijk gebaseerd op de noties van uitsluiting, het idee dat dé nationale etnische groep uniek is en anders, al dan niet beter, dan de rest. Mondialisering heeft veel veranderingen met zich meegebracht. Appadurai beargumenteert dat deze veranderingen ten grondslag liggen aan veel angsten. Hij stelt daarom ook dat haat tegenover minderheden niet noodzakelijk gebaseerd is op angst voor de ander, maar hij beschrijft het als een poging om de opkomende krachten van de mondialisering te bezweren (Appadurai 2006).

Malta heeft een sterk verbonden nationale gemeenschap. De Maltezers zijn erg trots op hun eiland en willen de Maltese tradities graag beschermen en behouden. Dit gevoel van eigenheid wordt versterkt doordat Malta pas sinds 1964 onafhankelijk is, voorheen is Malta altijd onder de macht van een ander land geweest. *‘Malta has had Romans, Muslims in their history. Ruling Malta. Romans, Muslims, Spanish, French then the knights, then the French, then the British. And so many people passed through here.’*²⁷ De komst van Afrikaanse migranten is voor de Maltezers een relatief nieuw fenomeen. De sociale weegschaal moet, zoals Gellner (2008) stelt, nog opnieuw worden afgesteld. Conform de theorieën van Appadurai (2006) wordt migratie nu door veel Maltezers gezien als een dreiging van ‘de ander’. Er wordt teruggegrepen naar een beeld van nationale trots om niet opgezogen te worden in de overweldigende stroom van mondialiseringsprocessen. Vanuit deze nationale trots van de Maltezers is veel vijandigheid ontstaan, wat zich uit in vreemdelingenhaat en racisme (Mainwaring 2012:695). Ten gevolge van het toenemende nationalisme zet de overheid meer in op de ‘bescherming’ van Malta.

2.1. Detentie en open centra

De bescherming van Malta is op verschillende plekken terug te zien, onder andere in het migratiebeleid dat gevoerd wordt. Het beleid is voornamelijk gericht op ontmoediging van migranten om naar Malta te komen en de bescherming van de eigen cultuur. Een belangrijk onderdeel hiervan is het detentiebeleid. Op Malta wordt een migrant bij aankomst opgesloten in detentie. In detentie zitten migranten in afwachting van de uitspraak van hun asielaanvraag²⁸, dit kan oplopen tot een maximum tijd van achttien maanden. Malta is het enige land in Europa dat gebruik maakt van een verplicht detentiebeleid bij aankomst (Mainwaring 2012). Door de plaatsing van migranten in detentie wordt de migrant gescheiden

²⁷ Interview manager Malta Red Cross, 4 mei 2015

²⁸ Op Malta kan een asielzoeker drie vormen van bescherming krijgen. Dit zijn: vluchtelingstatus, *Subsidiary Protection* en *Temporary Humanitarian Protection*. Deze verschillende vormen van bescherming worden verder toegelicht in bijlage 1. In bijlage 2 wordt schematisch het stappenplan van een asielaanvraag weergegeven.

van het dagelijks bestaan. Hierdoor zijn detentiecentra niets meer dan een plaats voor de straf en permanente verwijdering van *wasted bodies* (cf. Khosravi 2010:101)

De dreiging van ‘de ander’ en de bescherming van de nationale veiligheid en publieke orde worden gebruikt als motivatie en rechtvaardiging voor het gebruik van het detentiebeleid.²⁹ Cetta Mainwaring (2012) deed onderzoek naar het detentiebeleid op Malta. Zij stelt dat het detentiebeleid op Malta wordt gebruikt als krachtig afschrikmiddel. Naast afschrikmiddel worden binnen haar onderzoek door informanten ‘controle’, ‘orde’ en ‘veiligheid’ genoemd als verklaringen voor het detentiebeleid (Mainwaring 2012:690). Zij concludeert echter dat het beleid voornamelijk wordt gebruikt *‘to construct a crisis’*. Door migratie te portretteren als een bedreiging van de veiligheid en een zogenoemde crisis te construeren wordt het beleid van de overheid gerechtvaardigd (Mainwaring 2012). Bauman (2011) beargumenteert dat overheden dit doen om de eigen macht te legitimeren. *‘Human vulnerability and uncertainty is the foundation of all political power.’* (Bauman 2011:122). De overheid maakt hierbij een duidelijke scheiding tussen de lokale bevolking en migranten. Hierdoor worden migranten gepositioneerd in een *‘state of exception’*. Net als Bauman stelt Agamben dat *‘Through the state of exception, the sovereign ‘creates and guarantees the situation’ that the law needs for its own validity’* (Agamben 1998:17). De migranten worden hier als bedreiging gezien voor de lokale bevolking. Door deze scheiding tussen lokale bevolking en migranten kan de homogene sociale orde worden behouden (Bradford & Clark 2014)

Na de periode in detentie worden migranten overgeplaatst naar open centra of in een enkel geval in de gemeenschap. Ook hier gelden weer strenge kaders waarbinnen migranten moeten bestaan. De huidige Maltese regering houdt controle over de migranten in open centra door middel van een handtekeningensysteem. Bewoners van de centra moeten driemaal per week tekenen voor aanwezigheid. Indien zij dit doen ontvangen zij een bijdrage van 130 euro per maand. Wanneer migranten één tekenmoment missen of niet in de centra wonen ontvangen zij geen enkele bijdrage van de overheid.

Op verschillende manieren houdt de overheid de migranten onder controle. De Maltese overheid probeert volgens Lutterbeck (2009) haar huidige beleid te rechtvaardigen door te wijzen naar de specifieke condities van het land. Er wordt daarbij voornamelijk gefocust op de geografische en fysieke beperkingen van Malta. Gezien de grootte van het land en bevolkingsdichtheid is de regering van mening dat de impact van migranten op de Maltese samenleving veel groter is dan in enige andere onafhankelijke Europese staat. Ter preventie

²⁹ Seminar training Alternatives for detention, JRS en Aditus, 20 februari 2015

van deze impact acht de Maltese overheid het onmogelijk om migranten vrij te laten rondlopen, er is behoefte aan zorgvuldig management en controle (Lutterbeck 2009).

Lemaire (2012) duidt dit regime van de overheid als een *total-institution setting* waar migranten aan worden onderworpen. Door deze setting van regels voelt het eiland voor migranten als een gevangenis waarin ze eigenlijk niet mogen bestaan.

2.2. Migranten en de lokale bevolking

Naast de institutionele beperkingen van de overheid zorgt ook de houding van de Maltese samenleving voor een beperking in het bestaan van migranten. In mijn interview met de manager van Aditus beschrijft hij de huidige situatie waarin migranten verkeren:

They [migrants] constantly face very serious difficulties. One from the side of the government constantly making their lives miserable, in terms of applying for documentation, processes, the formalities of life. But then I think on a day to day basis, life is made difficult by the social environment. They find it difficult to find a job, to rent a house. To do anything which we would think is totally normal. To go to a bar, you know the aspects which really make life what it is. I think that is difficult for many migrants.³⁰

Het is moeilijk voor migranten op Malta om te participeren in de samenleving. Migranten staan wel in de samenleving, maar ze zijn er geen onderdeel van, ze zijn als het ware *betwixt and between* waardoor ze zich bevinden in een tussenpositie (cf. Turner 1969). Deze tussenpositie wordt mede gecreëerd door de negatieve houding van de Maltese bevolking ten opzichte van migranten.

Door veel Maltezers wordt de toestroom van migranten gezien als een bedreiging van de lokale culturele waarden en tradities. De antropoloog Mary Douglas (1966) maakt in haar onderzoek een argument over *pollution en danger*. Zij stelt hierbij dat de aanwezigheid van vreemden voor angst en bedreiging zorgt. Er is angst voor de verstoring van de sociale orde en de vreemde wordt daarbij gezien als een vervuiler van het traditionele bestaan. Om onderscheid te kunnen maken tussen de vreemde (ofwel de vervuiler) en de reguliere burger is er sprake van ‘*systematic ordering and classification of matter, insofar as ordering involves rejecting inappropriate elements*’ (Douglas 1966:44). Hierdoor ontstaat er een ingebeeld idee van één homogene gemeenschap, waarbij een klein gedeelte, als vervuiler, buiten de gemeenschap wordt geplaatst (Bradford & Clark 2014). Iedereen die deze homogene gemeenschap probeert binnen te treden wordt gezien als vervuiler (Douglas 1996).

³⁰ Interview manager Aditus, 23 maart 2015

Voortbouwend op deze conceptualisering geldt in de context van Malta dat migranten worden gezien als vervuilers van het dagelijks bestaan en de sociale orde. Deze systematische sociale ordening heeft als gevolg dat migranten worden gezien als zondebok. Hierdoor kan volgens Douglas de vervuiler altijd worden aangewezen als schuldige (Douglas 1966:140). Om deze uitsluiting te kunnen waarborgen is het noodzakelijk om één gecentraliseerd beeld te creëren van een migrant. Door dit mechanisme wordt de ander gedehumaniseerd. Levinas (in Bauman 2011:59) stelt dat door het aangezicht van de ander er een verantwoordelijkheid ontstaat van mens tot mens om elkaar te helpen. Door één gecentraliseerd beeld te creëren van de ander raakt de ander het gezicht kwijt. Volgens Bauman (2011) raakt de samenleving steeds verder verwijderd van de ander, hierdoor neemt het gevoel van ethische verantwoordelijkheid voor de ander af. Door onszelf steeds verder te distantiëren van de ander worden we niet meer geraakt door het lijden van de ander.

Op Malta resulteert deze houding ten opzichte van migranten in veel gevallen in racistische uitingen. Migranten worden vaak negatief benaderd. Ook mensen die werken met migranten krijgen te maken met veel kritiek. In mijn reizen met het lokale openbaarvervoer op Malta viel mij keer op keer op hoe verschillend mensen in de bus worden behandeld. In tegenstelling tot de lokale bevolking en toeristen wordt bij migranten altijd heel streng naar de tickets gekeken. Ook worden migranten vaak geweigerd bij de bus omdat het ‘te vol’ is. Tijdens het uitgaan worden migranten eveneens anders benaderd dan het ‘reguliere’ publiek, migranten worden bijna stelselmatig geweigerd wanneer zij een club willen betreden.

Wanneer gekeken wordt naar berichten op sociale media van Maltezers over migranten wordt pas echt duidelijk hoeveel haat sommige Maltezers koesteren jegens migranten. Zo worden er regelmatig berichten geplaatst met teksten als *‘They are not migrants..but invaders!! Send them all back!!’*³¹ Uiteraard is het belangrijk om deze berichten in perspectief te plaatsen. De berichten die online geplaatst worden zijn vaak minder genuanceerd. Toch merkte ik in mijn persoonlijk contact met Maltezers ook vaak veel afkeer ten opzichte van migranten. Dit uitte zich dan vaak in negatieve reacties over mijn onderzoek, zoals het vignet in de inleiding goed illustreert met uitspraken als *‘It’s better if they drown’*. Daarnaast kwam de vijandigheid tegenover migranten ook naar voren in goed bedoelde waarschuwingen. *‘Be careful Karina, you can never trust those people. The only way to work with them is to treat them like criminals and only if they prove to you that they are okay you*

³¹ Reactie op nieuwsbericht 20 april 2015:<http://www.timesofmalta.com/articles/view/20150420/local/migrants-boat-may-have-been-carrying-900-some-locked-in-hold-when-it.564511>. Geraadpleegd op 12 juni 2015

*can put down your guard.*³² Dit was het goed bedoelde advies van mijn sportleraar nadat ik hem over mijn onderzoek op Malta vertelde.

Wat deze uitingen van racisme duidelijk laten zien is dat migranten niet worden benaderd vanuit hun individuele persoonlijkheid, maar vanuit één gestigmatiseerd beeld over migranten. Er wordt gesproken van *'them'* en *'those people'* alsof het een vaststaand homogeen geheel is. Er heerst op Malta een algemeen beeld van migranten. Het homogene beeld wat op Malta bestaat over migranten is gebaseerd op de volgende eigenschappen en uiterlijke kenmerken: donkere huidskleur, Afrikaanse afkomst (hierbij wordt Afrika als een geheel gezien), crimineel en man. Bradford en Clark stellen dat *'The stranger is not received as a person in his or her own right but as an instance of a historically and contextually grounded and imagined social type.'* (Bradford & Clark 2014:20). De sterkste stereotypering van de *imagined social type* die tijdens mijn onderzoek naar voren kwam was de aanname dat alle migranten een zwarte huidskleur hebben. Toch is dit lang niet altijd het geval. De laatste jaren is er een sterke toename van migranten uit Libië en Oekraïne.³³

De service manager van FSM vertelde mij tijdens een van onze informele gesprekken hoe deze bestaande gestereotypeerde beelden invloed kunnen hebben op het dagelijks bestaan van migranten. Ze legde dit uit aan de hand van het systeem voor gezondheidszorg op Malta. Op Malta is de gezondheidszorg gratis voor mensen die het niet kunnen betalen. Doordat er voorheen nooit mensen met een donkere huidskleur op Malta waren, wordt er bij mensen met een donkere huidskleur automatisch vanuit gegaan dat ze migrant zijn. Alle mensen met een donkere huidskleur op Malta krijgen automatisch gratis medische zorg. Als migrant met een blanke huidskleur is het moeilijk om gratis zorg te krijgen.³⁴ Tegelijkertijd zit er een ander vooroordeel in de maatregel verpakt, namelijk dat alle migranten arm zijn en dus de gezondheidszorg niet zouden kunnen betalen.

De heersende beelden van stereotypering kwamen ook naar voren tijdens een interview met de manager van Malta Red Cross. Hij vertelde mij over een training die hij gaf aan de detentiestaf op Malta. De training was erop gericht om de beeldvorming over migranten meer te nuanceren. Aan de hand van het volgende citaat laat hij zien hoe bestaande ideeën een rol spelen in de beeldvorming van de detentiestaf over migranten.

³² Veldnotities: 20 maart 2015

³³ Interview Refugee Commissioner, 24 februari 2015

³⁴ Informeel gesprek manager FSM 4 maart 2015

*I [managerMalta Red Cross] said: 'Is someone from Gozo the same as someone from Sliema?'*³⁵

'Very different.' And they said why.

I said: 'Okay, is someone from Italy the same as someone from Sweden?'

'O god no! Such a difference!'

'Is a German the same as a Greek or a Maltese?'

*And then I said, so this is why I wanted to talk about this. It is to show, Europe is vastly different, even Malta is vastly different from area to area. Europe is vastly, VASTLY different. And then I show them a map of Africa and how you could fit Europe here and China here, all these different larges countries could fit into Africa. And the question I asked them then was: 'So when we say these Africans, which ones do we mean?'*³⁶

Bovenstaand fragment laat zien hoe verschillend er gekeken wordt naar Afrikanen ten opzichte van de Maltezers en andere Europese volken. Er wordt wederom gesproken over 'these Africans' alsof het een grote homogene groep is. Door deze stereotypering wordt er een onderscheid gemaakt tussen de individuele Maltese burger en de gestereotypeerde homogene Afrikaan. De Maltese burger wordt hierbij gezien als individu, terwijl de migrant als groep wordt beschouwd.

De hedendaagse processen van mondialisering zorgen voor een versterking van de ideeën van nationalisme en *islandness*. De eigenschappen van *islandness* van Malta zorgen voor een angst om overspoeld te raken door gevolgen van deze grote mondialiseringsprocessen (cf. Braudel 1975). Deze angst wordt gebruikt om terug te grijpen naar het vertrouwde en het lokale. Dit resulteert in een afwijzing en uitsluiting van nieuwe groepen migranten die Malta betreden. Er ontstaat een kloof tussen de 'reguliere' samenleving en de migrant. Ngo's trachten deze kloof kleiner te maken, dit doen zij vanuit medelijden en compassie. Hoe dit precies wordt bewerkstelligd staat centraal in het volgende hoofdstuk.

³⁵ Gozo en Sliema zijn plaatsnamen van Malta

³⁶ Interview manager Malta Red Cross, 4 mei 2015

Regimes of care

De Maltese overheid heeft moeite om het nieuwe migratiefenomeen aan te pakken en voerde de eerste jaren voornamelijk een ontmoedigingsbeleid. Nog steeds is het huidige overheidssysteem gericht op het bieden van minimale support aan migranten. Vanuit dit beleid zijn veel ngo's opgestaan die een meer humaan alternatief wilden bieden dan de huidige overheid kan of wil leveren.

Binnen Malta heeft iedere ngo een unieke positie. Zo wordt voorkomen dat er dubbel werk gedaan wordt en kunnen de verschillende ngo's profiteren van elkaars expertise. Globaal gezien kunnen de ngo's op Malta worden ingedeeld in twee verschillende groepen, aan de ene kant zijn er organisaties die zich voornamelijk richten op *advocacy* en het produceren van rapporten en onderzoeken. Deze organisaties zijn niet zozeer gericht op het leveren van directe hulp, maar zij helpen migranten vooral door op te komen voor de belangen en rechten van migranten. Het doel hierbij is om invloed uit te oefenen op de politiek, de lokale bevolking en sociale systemen. Aan de andere kant zijn er ngo's die zich voornamelijk richten op het leveren van service voor migranten, zij helpen migranten voornamelijk met het bieden van diensten zoals rechtsondersteuning, het opsporen van familieleden, het vinden van werk en andere soortgelijke activiteiten. Deze organisaties werken vaak meer samen met de overheid en zijn daardoor ook meer afhankelijk van de overheid. In mijn onderzoek heb ik er voor gekozen om mij te focussen op drie ngo's en (in mindere mate) de UNHCR (*United Nations High Commissioner for Refugees*). Hierbij heb ik gekozen voor twee 'advocacy organisaties', namelijk Aditus en UNHCR en twee 'service organisaties' FSM (*Foundation for Shelter and Support to Migrants*) en Malta Red Cross.³⁷

Het huidige klimaat waarbinnen organisaties moeten opereren wordt als zeer negatief ervaren ten opzichte van migranten. Werknemers van ngo's krijgen vaak veel kritiek op het werk wat ze doen vanuit de Maltese samenleving. Daarnaast zijn de voorzieningen die ngo's hebben om hun werk te doen zeer beperkt. Ondanks deze afwijzende reacties en omstandigheden voelen medewerkers en vrijwilligers zich gemotiveerd om hun werk te doen, sterker nog, misschien is dat voor sommigen juist hun drive. Ik vroeg de manager van Malta Red Cross waarom hij dacht dat de meeste vrijwilligers³⁸ besloten om voor hem te gaan werken. Hij vertelde dat: *'Volunteers join the Red Cross to make a difference, that is the obvious thing. A lot of them realize that the migrants in Malta sometimes get marginalized. So*

³⁷ In bijlage drie is het werk van de verschillende ngo's op Malta uitvoerig uiteengezet.

³⁸ Malta Red Cross heeft vrijwel geen betaalde krachten en is daardoor voor haar werknemers afhankelijk van vrijwilligers. Veel van deze vrijwilligers werken echter wel twee tot drie dagen per week bij Malta Red Cross.

*they want to be making that difference. Because they know that migrants all over Europe are having a pretty bad press.*³⁹ De medewerkers en vrijwilligers willen een alternatief bieden voor de negatieve houding van de bevolking en het inhumane overheidsbeleid. De organisaties willen helpen en laten zien dat Malta ook een andere kant heeft.⁴⁰ Het werk wordt gedaan vanuit een gevoel van medelijden en compassie voor het lot van migranten. *'They are the poorest of the poor'* zei een van de maatschappelijk werksters van FSM. Ze had al jaren gewerkt als maatschappelijke werkster in andere organisaties tot ze op een dag een foto zag van een volgeladen truck in de woestijn. De truck was afgeladen met migranten die probeerde de woestijn over te steken. *'It stuck to my mind and I said these people are really desperate to be able, to be ready to go through these harsh trips to come over to Europe. Not to Malta, to come over to Europe. I figured out that yes, at the moment locally they were the poorest of the poor. I felt I should contribute to their cause'*⁴¹

Doordat veel van de motivaties voor medewerkers bestaan uit het geven van een tegenreactie op het overheidsbeleid is er volgens Agamben (1998) een systeem ontstaan waarbij er sprake is van een scheiding tussen humanitaire hulp en de politiek. Ngo's werken binnen de wereld van ethiek (ze zijn bezig met de behoeften van anderen), terwijl economisch bestuur en veiligheidsbestuur werken binnen de wereld van politiek en macht (elke actor is bezig met zijn eigen behoeften) (Barnett 2013:380). Waar de overheid voornamelijk gestuurd wordt door politiek beleid, is de kern van het werk van ngo's te vinden in de humane motivatie, de overtuiging dat vanuit gedeelde menselijkheid de ander moet worden geholpen. Verschillende auteurs (Malkki 1996; Fassin 2005; Ticktin 2011) noemen het systeem wat hier ontstaat een *regime of care*, dit wordt gedefinieerd als een systeem wat gericht is op de morele noodzaak om menselijk lijden te verlichten. Op basis van een uitgebreid etnografisch veldwerk in Frankrijk, uitgevoerd tussen 1999 en 2008, schreef Miriam Ticktin het boek *Casualties of Care: Immigration and the Politics of Humanitarianism in France* (2011). In dit boek beschrijft Ticktin aan de hand van zeer rijke illustraties hoe deze *regimes of care* zijn geïntroduceerd, hoe ze worden vertaald naar de praktijk en worden geïnterpreteerd door verpleegkundigen, migranten, en hulpverleners. Zij laat hierin zien dat binnen het systeem van *regimes of care* het idee bestaat dat er gesproken kan worden van één universeel beeld van lijden. Ticktin beargumenteert dat ten gevolge van dit universele beeld van lijden, lijden te allen tijde kan worden geïdentificeerd en herkend, dat het meetbaar is en begrijpelijk.

³⁹ Interview manager Malta Red Cross, 4 mei 2015

⁴⁰ Interview maatschappelijk werkster FSM, 14 april 2015

⁴¹ Interview maatschappelijk werkster FSM, 14 april 2015

Boven alles wordt volgens Ticktin binnen een *regime of care* verondersteld dat bij herkenning van lijden men moreel verplicht is om dit lijden te verlichten (Ticktin 2011:3).

Een voorbeeld van een *regime of care* kan gevonden worden in het humanitarisme. Humanitarisme kan op verschillende wijzen worden gedefinieerd. Sommige stellen dat het gericht is op zorg voor lijdende vreemdelingen (Boltanski in Ticktin 2011:16) terwijl anderen beweren dat het gebaseerd is op een ethiek van interventie (Feldman 2007). Persoonlijk ben ik van mening dat de definitie breder moet worden getrokken en ik sluit mij dan ook aan bij de definities van Fassin (2011) en Ticktin (2011). Zo stelt Fassin (2011) dat humanitarisme ‘...is a mode of governing that concerns the victims of poverty, homelessness, unemployment and exile, as well as of disasters, famines, epidemics and wars – in short every situation characterized by precariousness.’ (Fassin 2011:x). Hierbij is het gebied van zorg niet enkel gefocust op vreemdelingen. Ticktin (2011) sluit zich hierbij aan, zij stelt dat humanitarisme als doel heeft om direct menselijk lijden, waar dan ook, te verlichten. De acties die uitgevoerd worden zijn niet bedoeld om op grote schaal menselijke omstandigheden te verbeteren, maar zijn gericht op acute ‘noodhulp’.

Binnen het werk van de organisaties op Malta zijn de systemen die worden omschreven als *regimes of care* ook terug te zien. De motivaties die medewerkers van ngo’s geven voor het humanitaire werk wat ze doen zijn allemaal verschillend, maar toch komen ze uiteindelijk vaak op hetzelfde neer. Ze voelen medelijden en compassie voor de mensen met wie ze werken. Ze willen helpen en hen een beter leven bieden.

Acties en interventies van ngo’s vanuit morele noodzaak zijn uitzonderlijk, hierdoor worden ze enkel uitgevoerd in situaties van crisis en nood, wanneer er geen andere oplossing is (Ticktin 2011). Deze uitzondering wordt alleen gemaakt daar waar de overheid haar verantwoordelijkheid niet neemt. Dit betekent dat er keuzes gemaakt moeten worden. Doordat de drijfveer van veel organisaties ligt in medelijden en compassie wordt er vaak gefocust op de meer kwetsbare groepen. In mijn observaties kwam ik tegen dat deze focus op kwetsbare groepen voor veel organisaties vaak onbewust is. Ze willen migranten helpen en zien daarbij de hulp aan kwetsbare groepen als de eenvoudigste manier om dit te bewerkstelligen.⁴²

Kwetsbare groepen worden door de meeste ngo’s *vulnerable people* genoemd. Hier vallen onder: minderjarigen, families, zieken (zowel geestelijk als lichamelijk), zwangere vrouwen en ouderen. Fassin (2005) noemt de houding van organisaties ten opzichte van lijdende mensen het discours van medemenselijkheid. Er is sprake van een gemeenschappelijk kenmerk van het mens-zijn, dit kenmerk van menselijkheid is voornamelijk terug te zien in

⁴² Observaties en interviews gedurende de gehele onderzoeksperiode.

mensen die lijden (Ticktin 2011). Wanneer er een keuze gemaakt moet worden over wie er moet worden geholpen wordt er vaak gekozen voor de meeste kwetsbare groep.

Gedurende de periode van mijn onderzoek werden er een aantal trainingen en seminars gehouden over migranten en migratie. Tijdens al deze evenementen stond het helpen van kwetsbaren migranten centraal. Soms was het zelfs het thema van de dag, zoals tijdens het seminar over *'Integration of Vulnerable Groups in Malta'*.⁴³ Bij dit seminar waren verscheidende ngo's aanwezig. Hier werd aan het begin van de training een beeld gegeven van de huidige situatie op Malta met behulp van cijfers en feiten. Vervolgens gingen de verschillende organisaties met elkaar in gesprek over oplossingen en reeds bestaande strategieën. De focus lag hierbij steeds op de kwetsbare groep, de 'reguliere' migrant werd geheel buiten beschouwing gelaten.

Ook in andere trainingen, waarbij kwetsbaarheid niet het hoofdthema was, stonden kwetsbare groepen toch centraal. Tijdens een interne training van het internationale Rode Kruis lopen de spanningen tussen de verschillende teams hoog op.⁴⁴ Er ontstaat een discussie over welke groepen het eerst geholpen moeten worden in het geval van een ramp. Uiteindelijk geeft de directeur van Malta Red Cross het overkoepelende antwoord. *'Our role is to give humanitarian aid, nothing else. Keep in mind that the vulnerable are our main concern.'*⁴⁵

Vanuit verschillende observaties is ook duidelijk te zien dat voor veel organisaties de focus op kwetsbaarheid voortvloeit uit een beeld van vanzelfsprekendheid. *'Of course vulnerable people don't belong in detention.'*, zei Neil Falzon van Aditus tijdens een bijeenkomst voor ngo's. Vanuit dit startpunt wordt er door organisaties vaak gehandeld. Er wordt voornamelijk getracht kwetsbare groepen buiten detentie te houden. Terwijl er weinig aandacht gaat naar de 'reguliere' migranten.⁴⁶ Dat organisaties deze actieve focus hebben is nog het duidelijkst te zien in de volgende passage van het vrijwilligers handboek van Malta Red Cross. *'The Refugee Service Section actively seeks out and identifies vulnerable detainees such as minors, pregnant women and the ill or infirm. These individuals are then passed to the appropriate agencies in hopes of expediting their release.'*⁴⁷

⁴³ Seminar training van The People for Change Foundation op 4 maart 2015. Andere aanwezige ngo's waren o.a.: African Media Association Malta, Aditus, Integra Foundation, JRS, Malta Red Cross

⁴⁴ Malta Red Cross is opgedeeld in twee aparte teams. Enerzijds bestaat het operations team, zij zijn verantwoordelijk voor het grootste gedeelte van het werk van Malta Red Cross. Onder hun verantwoordelijkheden vallen voornamelijk het leveren van eerste hulp bij verschillende activiteiten en evenementen. Daarnaast heeft Malta Red Cross een reddingsbrigade die actief is op de stranden van Malta. Het operations team functioneert relatief gescheiden van de andere tak, Refugee Support Service. Het team van the Refugee Support Service stond centraal binnen dit onderzoek.

⁴⁵ Veldwerknooties, 25 april 2015

⁴⁶ Veldwerknooties, 29-04-2015

⁴⁷ Vrijwilligershandboek Malta Red Cross

De focus op kwetsbare groepen komt voort uit het feit dat deze migranten vaak de duidelijkste hulpvraag hebben. Aan deze groepen wordt dan ook vaak substantieel meer tijd besteed, dan aan 'reguliere' migranten. De twee onderstaande voorbeelden geven een beschrijving van situaties waarin de focus op kwetsbare groepen wordt gelegd.

In Marsa Open Centre komt iedere dag dezelfde man naar het kantoor van de maatschappelijk werkers. Hij heet Ahmed. Het is een grote donkere man, met een heel verlegen karakter. Zijn schouders hangen omlaag en hij mompelt een beetje. Hij is zwak begaafd en heeft veel moeite om de Engelse taal te leren. Hierdoor is het voor hem moeilijk om werk te vinden. Het hele personeel is erg aan hem gehecht en ze zijn daarom erg met hem begaan. De verschillende werknemers besteden dagelijks ruim een uur om hem te helpen en bij te staan. Zo wordt er speciaal contact gezocht met werkgevers om voor hem een baan te vinden of wordt er een vrijwilliger ingezet om met hem alleen spelletjes te gaan spelen.⁴⁸

Een ander voorbeeld kan gevonden worden in de volgende situatie. Een hoog zwangere vrouw was tijdens haar tocht over de Middellandse Zee onwel geworden. Hierdoor werd zij door een reddingshelikopter uit de boot gehaald en naar Malta gebracht. Haar man, die achter in de boot zat, mocht niet mee. In plaats daarvan ging haar nicht mee. Doordat de vrouw hoog zwanger was werd zij na ontslag uit het ziekenhuis niet in detentie geplaatst. Haar nicht, die meegekomen was, werd wel in detentie geplaatst. Malta Red Cross wordt door Integra Foundation⁴⁹ benaderd en gevraagd of Malta Red Cross kan helpen met het lokaliseren van haar man. Daarnaast is ondersteuning gewenst bij het vrij krijgen van de vriendin uit detentie, zodat de vrouw niet alleen hoeft te bevallen. Tegelijkertijd zijn JRS, UNHCR en Integra Foundation hier ook al mee bezig zijn, maar er wordt verondersteld dat ze gezamenlijk meer druk kunnen uitoefenen op de overheid. Uiteindelijk zijn vijf verschillende ngo's bezig om de zwangere vrouw te helpen met verscheidende zaken zoals het lokaliseren van haar man, het vrij krijgen van haar vriendin en begeleiding en verzorging bij haar zwangerschap.

Beide scenario's laten zien dat de focus wordt gelegd op de meer kwetsbare migrant. Zij hebben de duidelijkste hulpvraag en geven organisaties de mogelijkheid om concreet wat te doen. Het humanistische karakter van de verschillende ngo's zorgt er voor dat de organisaties handelen vanuit de morele noodzaak om menselijk lijden te verlossen (cf. Fassin 2011; Ticktin 2011). Deze focus op acute 'noodhulp' gaat vaak wel ten koste van andere migranten. Zoals in het geval van het eerste voorbeeld. Ahmed woont in een open centrum

⁴⁸ Velwerknottities FSM, tussen 01-03-2015 en 05-05-2015

⁴⁹ Integra foundation is een van de andere ngo's op Malta.

waarop het moment van onderzoek nog 150 andere migranten woonden. Veel van die migranten zijn op zoek naar werk. Toch wordt aan lang niet iedere migrant zoveel tijd besteed. Ook de zwangere vrouw heeft een duidelijke hulpvraag. Het lijkt dan ook logisch dat er veel organisaties haar proberen te helpen. Toch zijn er veel niet-kwetsbare migranten die nauwelijks of geen steun krijgen terwijl zij als eenling de steun krijgt van vijf verschillende organisaties. Kwetsbare eigenschappen worden zodoende gevormd tot gewenste eigenschappen. Deze eigenschappen zorgen namelijk naast extra ondersteuning in enkele gevallen ook voor een vergrote kans op een verblijfsvergunning.

3.1. Regimes of care en verblijfsvergunning

Vandaag had ik een interview met de refugee commissioner. Ik was geraakt door de eenvoud waarmee hij zei dat 'armoede nooit een reden is geweest voor bescherming'. Alsof armoede niet iemands leven kan verwoesten? Het verhaal van een man die de wereld is over gereisd en de dood in de ogen heeft gekeken om hier te komen, wordt niet serieus genomen. De man is hier gekomen om te werken en zijn vrouw en kinderen geld te kunnen sturen zodat ze kunnen eten. Zonder dat geld gaan ze dood. Hij is slim, hij heeft potentie, maar hij is niet ziek, hij is niet homoseksueel, en hij wordt niet met de dood bedreigd (althans niet door een pistool). Dus wordt deze man teruggestuurd, de UNHCR kan hem nog op zijn recht wijzen om in hoger beroep te gaan, maar de kans op succes is klein. Hij is geen 'slachtoffer', hij maakt geen kans⁵⁰

Bovenstaand fragment geeft mijn eigen verontwaardiging en frustratie weer. Hoe kan het dat kwetsbaarheid wel de grens kan oversteken, maar potentie en armoede niet? De aanwezigheid van migranten wordt volgens Fassin (2011) niet erkend door de politieke risico's die zij hebben genomen of de gevaren waarmee zij worden geconfronteerd, maar eerder door de fysieke of psychische nood die zij kunnen aantonen. In reeds bestaande literatuur van onder andere Ticktin en Fassin wordt gesteld dat kwetsbaarheid en de eigenschappen van kwetsbare mensen de kans op een verblijfsvergunning vergroten (Ticktin 2008, 2011; Fassin 2005, 2011). De onderliggende aanname is dat we lichamelijk lijden kunnen herkennen wanneer we het zien. Vanuit een gevoel van medemenselijkheid ontstaat de morele plicht om dit lijden te verlossen en lijdende mensen te beschermen. Hierdoor is de grens van toelating verplaatst van economisch lijden naar het puur lichamelijk lijden (Fassin 2005 in Inda & Rosaldo 2008). Voorbeelden van lichamelijk lijden worden door de auteurs gevonden in ziekte (bijvoorbeeld aids) en psychische problemen, maar ook in moderne slavernij en geweld tegen vrouwen.

⁵⁰ Dagboekfragment, 24 februari 2015

Volgens de auteurs houdt deze verplaatsing naar lichamelijk lijden in dat migranten eerder de kans krijgen op een verblijfsvergunning wanneer zij ziek of zwak zijn, dan wanneer ze arm zijn. Ticktin (2011) laat in haar boek *casualties of care* zien dat door de huidige houding ten opzichte van kwetsbaarheid, ziekte en zwakte gewenste eigenschappen zijn geworden. Zo beschrijft ze bijvoorbeeld situaties waarbij mensen zichzelf besmetten met HIV om zodoende een tijdelijke verblijfsvergunning te krijgen. Legitimiteit voor bescherming kan gevonden worden in het lijdende lichaam. Fassin (2005) definieert dit als *Biolegitimacy*, ‘...*the legitimacy of the suffering body has become greater than that of the threatened body and the right to life is being displaced from the political sphere to that of compassion.*’ (Fassin 2005 in Inda & Rosaldo, 2008:219). De nadruk wordt gelegd op de kwetsbaarheid. Er wordt in zekere zin gesteld dat hoe groter de mate van lijden is, hoe groter de kans op toelating wordt. Of zoals Khosravi stelt ‘*A good asylum seeker is a dead asylum seeker*’ (Khosravi 2010:114).

Het theoretisch kader van zowel Fassin als Ticktin schetst een beeld waarin gesuggereerd wordt dat kwetsbaarheid bijna vanzelfsprekend leidt tot bescherming. Op Malta kan de garantie van toelating echter niet zo sterk worden gesteld als de auteurs suggereren. De kwetsbare uitzonderingsposities zijn op Malta geen vanzelfsprekende reden voor het verkrijgen van een vluchtelingstatus of *subsidiary protection*. Deze vormen van bescherming worden volgens Mario Friggieri, hoofd van *The Office of the Refugee Commissioner*⁵¹, enkel gegeven wanneer er sprake is van een gegronde angst voor vervolging. Ook de servicemanager van FSM is het daar mee eens, zij stelt echter wel dat kwetsbaarheid in sommige gevallen wel kan helpen om bescherming te krijgen. ‘*It is not the priority if you are vulnerable or not, as to whether you get protection. But it is an influencing factor, particularly for the ones who have reject. So if you are from Libya right now or from Somalia, and you can prove it, you get protection whether you're ill or not.*’⁵²

In het geval van het verkrijgen van een vluchtelingstatus of *subsidiary protection* heeft ziekte of kwetsbaarheid maar een beperkte impact. Wel is er een speciale vorm van bescherming in het leven geroepen om deze groep van kwetsbare migranten te kunnen opvangen. Kwetsbare groepen kunnen namelijk aanspraak doen op *Temporary Humanitarian Protection*.⁵³ Deze vorm van bescherming wordt voornamelijk gegeven in ‘*special and extraordinary cases.*’⁵⁴ Voorbeelden hiervan zijn ziekte (zowel geestelijk als lichamelijk),

⁵¹ The office of the refugee commissioner is verantwoordelijk voor de afhandeling van asielaanvragen op Malta.

⁵² Interview service manager FSM, 14 april 2015

⁵³ Op Malta kan een asielzoeker drie vormen van bescherming krijgen. Dit zijn: vluchtelingstatus, Subsidiary Protection en Temporary Humanitarian Protection. Deze verschillende vormen van bescherming worden verder toegelicht in bijlage 1. In bijlage 2 wordt schematisch het stappenplan van een asielaanvraag weergegeven.

⁵⁴ Interview refugee commissioner, 24 februari 2015

zwangerschap, en minderjarigheid. Migranten ‘... use their biology rather than their biography as a resource to win the right to exist’ (Fassin 2005 in Inda & Rosaldo, 2008:220). De ngo’s weten dat deze mogelijkheid bestaat en proberen daar ook in het werk wat ze doen op in te spelen. De organisaties wijzen de overheid op hun verplichting hierin en proberen migranten te begeleiden in het proces. ‘We try to be the voice. So that people are not missed by authorities.’⁵⁵ De UNHCR en Aditus spelen een belangrijke rol in de begeleiding van migranten gedurende hun asielaanvraag. Deze organisaties bereiden migranten voor op de gesprekken met *the refugee commissioner* en in enkele gevallen gaat er ook een werknemer mee. De nadruk ligt hierbij op begrip van het systeem. Veel migranten weten of begrijpen niet wat er nu precies van hen verwacht wordt, hierdoor weten ze vaak ook niet welke antwoorden ze moeten geven om de procedure succesvol te doorlopen.⁵⁶ De organisaties begeleiden de migrant hierin en proberen zodoende de uitkomst van de asielaanvraag in de positieve richting te sturen.

Migranten worden bewust begeleid om zich te gedragen binnen een bepaald verwachtingspatroon. Shahram Khosravi (2010) zet dit proces in zijn boek verder uiteen. In zijn auto-etnografie *‘Illegal’ Traveler* beschrijft hij de verschillende processen die ontstaan op en rondom grenzen. Hij stelt dat vanuit antropologisch oogpunt het overschrijden van een grens gezien zou kunnen worden als ritueel. Khosravi definieert dit als *the performances of border rituals*. Om de grens over te kunnen steken en opgenomen te worden in de samenleving moet de migrant zich aanpassen aan een westers gedragspatroon (Khosravi 2010:62) De eigenschappen die aan een migrant worden toegeschreven vallen volgens Khosravi onder het overkoepelende beeld van *refugeeness*. Dit betekent dat migranten zich conformeren aan het door de samenleving geschetste beeld van een migrant. Zoals Szczepanikova (2010:471) al zei: ‘*Refugees act as performers in a play written by others*’.

The performances of border rituals worden op Malta aangestuurd door de verschillende organisaties. De organisaties begeleiden migranten in wat ze wel en niet moeten zeggen. Khosravi (2012) vertelt in zijn boek hoe verschillende informanten omgingen met de bijbehorende verwachtingen van het *border ritual*. ‘*By exaggerating and overplaying their subjugation, they were performing the role ascribed to them. They had been educated to perform in such a way.*’ (Khosravi 2010:72). Conform de theorieën van Khosravi verplaatsen migranten op Malta zich ook, onder begeleiding van verschillende ngo’s, in de voorgeschreven rollen om zodoende te passen in het verwachtingsbeeld. Door deze

⁵⁵ Interview manager Red Cross, 4 mei 2015

⁵⁶ Interview medewerker UNHCR, 5 februari 2015

aanpassingen aan het verwachtingsbeeld komen migranten steeds verder buiten de samenleving te staan.

3.2. Bare life

Ik zit in Lyster Barracks, het enige functionerende detentiecentrum op Malta, ik ben op bezoek met Malta Red Cross. We zitten met een team van acht vrijwilligers in een kleine container. De container is opgesteld binnen de hekken van het detentiecentrum, net naast het voetbalveld. Voorheen mochten de ngo's gewoon het detentiecentrum betreden, maar door aangepaste regels van de huidige regering mag dat niet meer. De overheid kreeg te veel kritiek over de omstandigheden binnen het detentiecentrum. Daarom zitten we in de container, wat eigenlijk een 'mobile home' genoemd moet worden. We zitten dicht op elkaar met drie kleine tafeltjes, aan elke tafel zitten twee vrijwilligers van Malta Red Cross en één migrant. De migranten worden in groepjes van tien naar binnen gebracht om allemaal vijf minuten te mogen bellen met een familielid. Iedere migrant heeft hetzelfde aan, een blauwe trainingsbroek en een oranje shirt. Daaronder dragen ze gympen, die vaak met tape aan elkaar hangen. Tegenover mij aan tafel zit Oumar, een jongen van een jaar of 20. Hij komt uit Mali en hij wil graag met zijn moeder bellen. 'Bonjour' zeg ik. 'Bonjour' zegt hij. Ik gebaar naar de lijst die ik voor mij heb liggen en leg hem, in half Frans half Engels, uit dat hij vijf minuten kan bellen met zijn moeder. Hij knikt. Ik weet niet zeker of hij mij begrijpt. Hij begint een verhaal te vertellen in het Frans. Ik begrijp hem niet. 'je ne comprends pas' Hij vertelt hetzelfde verhaal nog een keer. 'un moment' zeg ik en ik roep een vrijwilliger die Frans spreekt. Ik kijk Oumar een beetje hopeloos aan en stammel: 'je m'excuse, je ne parle pas Français.' Er springen tranen in zijn ogen.

Mijn collega vertaalt, ik was de eerste in hele lange tijd die hem aansprak als gelijke.⁵⁷

Het fragment hierboven laat zien hoe sterk migranten soms vervreemd worden van het dagelijks bestaan. Door de gedragspatronen ten opzichte van migranten voelen zij zich letterlijk minderwaardig en uitgesloten van de samenleving. Deze houding leidt in veel gevallen tot een uitsluiting van migranten van het politieke en dagelijks bestaan. Volgens Agamben (1998) (voortbouwend op Foucault) heeft dit te maken met *Biopolitics*. Hij conceptualiseert dit begrip als de mogelijkheid en de macht om onderscheid te kunnen maken tussen opgenomen en uitgesloten vormen van het leven. Mensen die uitgesloten worden bevinden zich in een *state of exception*, waarbij ze uitgesloten worden van een sociaal en

⁵⁷ Veldnotities, 30 april 2015

politiek bestaan. Deze vorm van leven wordt door Agamben *the bare life* genoemd. Mensen die zich bevinden in de positie van *bare life* worden uitgesloten van juridisch recht en staan buiten de polis. De polis wordt vanuit de Griekse oudheid gezien als het centrale punt van de democratie. Dit is de plek waar mensen samenkwamen. Buiten de polis staan betekent dus buiten de politiek staan. Migranten buiten de polis zijn teruggeworpen naar een *bare life* waarin zij enkel nog bestaan (Fassin, 2005 in Inda & Rosaldo, 2008). Ticktin (2011) noemt dit *'the abstract nakedness of being nothing but human'*. Migranten staan dus buiten de sociale en politieke gemeenschap. In plaats van het leven in de polis wordt het leven van migranten gedefinieerd door het leven in een kamp (Agamben 1998). De tegenhanger van *bare life* is *full life*. Een burger die zich bevindt in de status van *full life* heeft volwaardig burgerschap en inspraak in de politiek. *'These regimes defend the polis for the happy few; they invent the camp for the undesirable. In the former, life is recognized as the political existence of the citizen, whereas the latter, is reduced to the bare life of the vagabond.'* (Fassin 2005 in Inda & Rosaldo 2008:229).

Op Malta wordt er een sterk onderscheid gemaakt tussen de twee verschillende groepen van *bare life* en *full life*. Waarbij migranten letterlijk in kampen worden geplaatst in de vorm van detentie en open centra. Dit onderscheid wordt gelegitimeerd door de gecreëerde angst voor de continu veranderende migratiepatronen.

3.3. Regimes of care en bare life

Ngo's zouden met hun werk bij kunnen dragen om iets aan de verschillende posities van *bare life* en *full life* te veranderen. Vaak geven ngo's in hun motivatie voor hun werk ook aan dat ze dat willen. Tijdens een van mijn bezoeken in het kantoor van Aditus sprak ik met de manager over de mogelijkheden die zij als organisatie hebben om de positie van migranten te verbeteren. Hij vertelde dat: *'The main goal of our organization is basically captured in our law goal. It is all about trying to support individuals in identifying what the gaps are between them and their human rights, and why they cannot enjoy them to the full extent possible.'*⁵⁸ Ngo's proberen zodoende de kloof tussen de migrant en de samenleving kleiner te maken. FSM tracht ook om dit doel te bereiken. Medewerkers en vrijwilligers zeggen dit vooral te doen door de lokale bevolking te betrekken in het leven van de migranten.⁵⁹ Zodoende wordt getracht meer wederzijds begrip te genereren. Hoewel de organisaties duidelijk aangeven het belangrijk te vinden dat migranten meer in de samenleving komen te staan, is dit niet terug te zien in de dingen die ik daadwerkelijk heb geobserveerd. Uit de observaties komt naar voren

⁵⁸ Interview manager Aditus, 23 maart 2015

⁵⁹ Interview maatschappelijk werkster FSM, 14 april 2015

dat door de houding van medewerkers en vrijwilligers van ngo's ten opzichte van migranten de posities van *bare life* en *full life* juist worden versterkt.

Liissa Malkki (1996) stelt dat mensen die werken binnen *regimes of care* het leven van migranten zien als *bare life*. Door migranten te zien als mensen in de positie van *bare life* zijn ze volgens Malkki beter handelbaar of controleerbaar. Deze positie geeft legitimiteit aan de houding van ngo's ten opzichte van migranten. Katerina Rozakou (2012) bouwt voort op het onderzoek van Malkki. Zij deed onderzoek in Griekenland en keek daarbij hoe humanitaire hulp wordt weergegeven als gastvrijheid. Ook hier worden migranten buiten de samenleving geplaatst. Deze uitsluiting wordt gezien als legitimiteit voor het werk van humanitaire organisaties. '*As guests, asylum seekers are produced as passive recipients of a bio political humanitarian project in the name of hospitality, wherein the beneficiary is an object of control, education, and care*' (Rozakou 2012:574). Volgens Malkki (1996) wordt door deze visie het beeld van een leven buiten het politieke leven gereproduceerd. Zij stelt dat humanitarisme zorgt voor het terugbrengen van migranten tot de status van 'enkel slachtoffer'. Ook de geograaf Alice Szczepanikova (2010) beargumenteert dat de dominante vormen van ngo ondersteuning en betrokkenheid bij de vertegenwoordiging van migranten zijn gebaseerd op handhaving van ongelijke machtsverhoudingen tussen ngo's en vluchtelingen. Deze machtongelijkheid bevordert de representatie van migranten binnen het kader van '*refugeeness*'. Deze representatie ondersteunt de beeldvorming van migranten als hulpbehoevende objecten, die de politieke mogelijkheden missen om hun imago en positie in het gastland veranderen.

Miriam Ticktin (2008) spreekt dit echter tegen. Zij is juist van mening dat het concept van *bare life* en het politieke leven vermengd raken door de invloed van humanitarisme. Deze vermenging komt voornamelijk door de inmenging van humanitarisme in politieke taken en verantwoordelijkheden. Ngo's nemen vaak zaken over daar waar de overheid taken laat liggen. Hierdoor doen deze organisaties taken die eigenlijk onder de verantwoordelijkheid van de overheid vallen. Ook De Genova e. a. (2014:71) sluiten zich aan bij de ideeën van Ticktin. Zij stellen dat: '*The very essence of humanitarian enterprise can never be 'entirely non-political' since it is interrelated with a set of highly important political questions...*'. Door de inmenging van politiek in het werk van ngo's is het volgens deze auteurs onmogelijk om te stellen dat er door ngo's voor migranten een leven buiten het politieke leven wordt gereproduceerd.

Mijn bevindingen en observaties sluiten aan bij de theorieën van Malkki (1996) en Szczepanikova (2010). Op Malta worden migranten buiten het politieke systeem geplaatst.

Hoewel organisaties opkomen voor de rechten van migranten, en dus beargumenteerd zou kunnen worden dat de politieke positie van migranten wordt verbeterd, wordt de positie van *bare life* juist versterkt. De verhoudingen tussen migranten en medewerkers van ngo's zorgen voor de instandhouding en vorming van posities van *bare life*. Dit is in het bijzonder terug te zien in de scheiding tussen *bare life* en *full life*. Door de verhoudingen tussen migranten en werknemers wordt deze scheiding extra benadrukt. De werknemer bevindt zich in de positie van hulpverlener terwijl de migrant zich bevindt in de positie van hulpbehoevende. De werknemer staat midden in de samenleving en heeft toegang tot alle voorzieningen en mogelijkheden. De migrant bevindt zich in een *state of exception* en heeft daardoor deze mogelijkheden niet. Vanuit een hulpverlenersrol nemen werknemers van ngo's deze taken van migranten over. Doordat migranten slechts de basisvoorzieningen krijgen, zorgen ngo's ervoor dat mensen gevangen blijven in de status van *bare life* (cf. Redfield 2012). Ngo's willen helpen, maar proberen niet om migranten te empoweren om het zelf te doen. Hierdoor wordt zoals Malkki (1996) beargumenteerd de positie van *bare life* gereproduceerd.

Tegelijkertijd zorgt de houding van medewerkers ten opzichte van migranten voor een nieuwe scheiding tussen *bare life* en *full life*. Dit heeft te maken met de perceptie die werknemers hebben van migranten. De relatie tussen migrant en medewerker is niet gebaseerd op gelijkwaardigheid. Zo wordt een migrant vaak toegesproken alsof het een onwetend kind is. De taalbarrière speelt hierin een belangrijke rol. De oorzaak van de miscommunicatie wordt vaak bij de migrant neergelegd. Dit kwam duidelijk naar voren in een interview met een medewerker van FSM: *'The problem would be the communication, because the communication.. if I.. if he cannot understand clearly what I mean, than he can understand wrong.'*⁶⁰

De ongelijke was voornamelijk te zien bij FSM. Hoewel zij in de interviews vaak aangeven dat ze gelijkwaardigheid erg belangrijk vinden, komt dit niet altijd naar voren in de observaties die ik heb gedaan. Zo wordt er vaak naar migranten geschreeuwd wanneer zij iets niet begrijpen. Medewerkers schreeuwen tegen migranten dat ze Engels moeten leren of dat ze beter moeten luisteren. Ook in de manier hoe gepraat wordt over migranten is te zien dat de relatie niet gelijkwaardig is en dat er op migranten wordt neergekeken.

Terwijl ik met Thomas door Marsa Open Centre loop om de verschillende kamers op hygiëne te controleren praat ik met hem over de migranten die zich nu in het centrum bevinden. Thomas is een van de *care workers* van FSM, hij komt zelf uit Argentinië dus hij weet hoe lastig het leven als migrant op Malta kan zijn. Hij vertelt: *'Once I was talking with*

⁶⁰ Interview Accommodation Officer FSM, 21 april 2015

one of them and he asked me why I did not try to learn Maltese.’. Voor veel migranten op Malta is het makkelijker om de Maltese taal te leren dan Engels. De Maltese taal bevat namelijk veel Arabische invloeden. Als we hier over spreken begint Thomas te lachen. *‘He even felt better than me, because he speaks Maltese’*. Het klinkt als een onschuldige uitspraak en zo is het waarschijnlijk ook bedoeld. Toch zitten er veel verborgen vooroordelen verschuilt in de opmerking van Thomas. Het gebruik van het woord *‘even’* laat zien dat het als heel onwaarschijnlijk wordt geacht dat een migrant beter zou kunnen zijn dan een werknemer van FSM.⁶¹

De zojuist genoemde reacties en houdingen ten opzichte van migranten zijn voorbeelden van manieren waarmee de posities van *bare life* en *full life* in stand gehouden worden. *‘Although humanitarian governance operates in the name of the victims of the world, governance is about rule, and rule is about power.’* (Barnett 2013:382). Er bestaat een zekere mate van overheersing van medewerkers over migranten. Zonder de onderdanige positie van migranten heeft het werk van ngo’s geen legitimiteit (cf. Malkki 1996).

De houding van medewerkers en vrijwilligers tegenover migranten heeft niet alleen invloed op de posities van migranten binnen detentie en open centra, maar zet zich ook voort zodra migranten zich in de gemeenschap settelen. Migranten krijgen door de houdingen van organisaties een bepaalde rol opgelegd waar ze zich naar gaan gedragen (cf. Khosravi 2010). Dit gedragspatroon wordt meegenomen wanneer migranten in de gemeenschap gaan wonen. Alleen wanneer de migrant zich binnen bepaalde verwachtingspatronen gedraagt kan hij worden opgenomen in de samenleving. Khosravi beargumenteert dat er een systeem ontstaat van *conditional hospitality*, de condities van gastvrijheid worden gedefinieerd door *‘the power of the host over the guest’* (Khosravi 2010:126).

Door de onderdanige positie die zich voortzet buiten de centra ontstaat een reactie van sociale uitsluiting. Sociale uitsluiting wordt door de Haan gedefinieerd als: *‘the process through which individuals or groups are wholly or partially excluded from full participation in the society within which they live’* (De Haan 1998:10). De positie van *bare life* wordt zodoende steeds verder bevestigd.

De beeldvorming van ngo’s over migranten speelt daarnaast een belangrijke rol voor de in stand houding van de verschillende posities van *bare life* en *full life*. Ngo’s creëren in met hun berichten en campagnes een beeld van kwetsbare, hulpeloze en afhankelijke migranten. Deze beeldvorming zorgt net als de *regimes of care* voor een versterking en instandhouding van de positie van *bare life* en *full life*.

⁶¹ Veldwerknooties, 10 maart 2015

Van travelling stories tot humanitarian border

*'Yes, the EU urgently needs to take migration seriously. But please stop saying it is for the sake of Malta and Italy. It is for the sake of the people who die at sea, the ones who will never be given a visa to seek refuge, the ones who will never work because they are black, the ones who rot in filthy detention centers, the ones who's traumas will haunt them forever, the ones stuck in refugee camps with thousands of others, the ones who will never see home and family again...'*⁶²

The ones... Wie zijn 'the ones' waarover wordt gesproken in het Facebook bericht wat hierboven staat weergegeven? Zijn 'the ones' zelfstandige mensen opzoek naar een beter leven of zijn dit slachtoffers die hulpeloos en kwetsbaar zijn? Als deze vraag gesteld zou worden aan een werknemer van een van de ngo's op Malta zal het antwoord optie één zijn. Toch neigen de berichten die ngo's verspreiden over migranten eerder naar het profiel van een hulpeloos slachtoffer. Waarom?

De antropoloog Anna Tsing (2005) beschrijft in haar boek *Friction* het spanningsveld tussen verschillende actoren die vanuit diverse en tegenstrijdige sociale interacties deel uitmaken van onze hedendaagse wereld. Tsing laat hierin onder andere zien hoe activisten te werk gaan om hun doelen te bereiken. De campagnes van activisten beschrijft Tsing als *travelling stories*. Zij definieert dit als verhalen die gebruikt worden om mensen te motiveren en te mobiliseren. De verhalen worden verpakt in 'charismatic packages', de verhalen worden steeds weer aangepast aan de juiste context om mensen te bereiken. Op Malta worden de verhalen over migranten ook aangepast aan wat verwacht wordt dat de bevolking wil horen (cf. Tsing 2005:227). Ngo's proberen in dit geval de bevolking te motiveren en mobiliseren vanuit een gevoel van medemenselijkheid. De berichten zijn verpakt in *charismatic packages* van medelijden en compassie. De berichtgeving en beeldvorming worden aangepast op een manier waarop ngo's denken de meeste mensen te kunnen bereiken. Ook al zien de ngo's migranten misschien wel als zelfstandige mensen met potentie, de focus in de beeldvorming wordt gelegd op de kwetsbaarheid omdat zodoende meer mensen van de lokale bevolking kunnen worden gemobiliseerd.

Met de *travelling stories* wordt er in gespeeld op de sociale verbeelding over migranten. 'Social imaginaries are 'conceptions of average people, widely shared, enabling

⁶² Facebook bericht Aditus, 11 februari 2015

and legitimating practices because they carry a sense of both 'how things usually go... and how they ought to go', largely implicitly learned and expressed through practices, images, stories, and so on' (Strauss 2006:330-331). Sociale verbeeldingen zijn gebaseerd op gedeelde aannames van wat juist is en hoe dingen zouden moeten zijn. Doordat het gaat om gedeelde aannames geven sociale verbeeldingen legitimiteit aan gebruiken en gewoontes (Taylor 2004). In het geval van migranten zijn deze sociale verbeeldingen gebaseerd op de overtuiging dat migranten slachtoffers zijn die hulp nodig hebben. Migranten worden gezien als een passieve kwetsbare groep die medelijden verdienen. Khosravi (2010) laat zien dat deze noties van migranten zorgen voor de vorming van het algemene profiel van *refugeeness*. Door de bestaande sociale verbeeldingen zijn pijn en lijden dé kenmerken geworden van *refugeeness*. Ngo's hebben een unieke rol in de vorming en de in stand houding van het profiel van *refugeeness*. De organisaties creëren door hun werk ruimtes waar bepaalde uitingen van *refugeeness* worden benadrukt en vastgesteld. Deze uitingen worden geleid door ngo's vastgelegde scripts waar migranten zich naar gedragen (Szczepanikova 2010:463).

4.1. Campagnes en beeldvorming

Op Malta is de actieve beeldvorming en voornamelijk het aantal campagnes van ngo's beperkt, dit komt voort uit een tweetal factoren. Ten eerste is het framework waarbinnen ngo's op Malta opereren erg negatief. Veel inwoners staan niet open voor migratie. Deze houding kan zorgen voor veel negatieve reacties van de lokale bevolking ten opzichte van migranten. Ten tweede zorgen de negatieve reacties ervoor dat er op Malta weinig in het openbaar campagne gevoerd wordt voor het werk van ngo's rondom migranten.

Tijdens een van mijn vele dagen op het kantoor van Malta Red Cross spreek ik met een paar medewerkers over hun campagnes en evenementen. Oskar, een van de vrijwilligers begint te vertellen over '*The International Red Cross Day*'. Hij vertelt dat tijdens dit jaarlijkse evenement het gehele team met een stand in het grootste winkelcentrum van Malta staat. Aan de ene kant van de stand staat het operations team. '*They have all the cool stuff, like trucks and drones and everything. People like the cool stuff.*' vertelt Oskar. Aan de andere kant staat het *Refugee Team*, zij hebben één tafel. Er is geen budget voor een grote stand, maar eigenlijk is er ook geen vraag naar legt een andere vrijwilliger mij uit. Er komt nooit iemand naar hun stand en als er mensen komen doen ze dat vaak om te vertellen dat migranten niet gewenst zijn op Malta. De manager van Malta Red Cross vult hen aan '*I basically stand there, on my free Saturday or Sunday, to get insulted.*'⁶³ De financiering van hun werk krijgt Malta Red

⁶³ Veldwerknooties, 26 maart 2015

Cross dan ook niet via lokale donaties. Door de bestaande sociale verbeeldingen over migranten ontstaat er een legitimiteit voor de negatieve houding tegenover migranten (cf. Taylor 2004; Strauss 2006). Door deze negatieve houding van de Maltezers ten opzichte van migranten krijgt Malta Red Cross net als veel andere ngo's vaak hun financiering of donaties via andere kanalen. Ngo's krijgen veel van hun geld via Europese fondsen en door internationale samenwerkingsverbanden.

Naast de negatieve houding van de bevolking is ook de relatie tussen ngo's en de regering een belangrijke factor voor de beperkte hoeveelheid van campagnes. Veel ngo's op Malta werken nauw samen met de overheid. De *total-institution setting* van de overheid beperkt niet alleen migranten in hun mogelijkheden, maar ook de organisaties die met migranten werken (Lemaire 2012). Organisaties zijn vaak ten delen afhankelijk van financiële steun van de overheid. Ook is de overheid verantwoordelijk voor de toegang tot de verschillende open centra en de detentie centra. Dit belemmert organisaties in de mogelijkheden om vrij te spreken over de omstandigheden waarin migranten zich bevinden.

Bij al mijn bezoeken aan detentie valt mijn oog telkens op een briefje wat hangt naast de deur. Op het briefje staat de volgende tekst: *'Alexandra Pisani and Sofia Borg, with ID-numbers 12345M and 67891M, working for Integra Foundation are no longer allowed to enter Lyster Barracks.'*⁶⁴ Na een aantal bezoeken vraag ik een van de beveiligers waarom deze vrouwen niet langer welkom zijn binnen het detentie centrum. *'They complained too much'* is het eenvoudige antwoord van de beveiligers.⁶⁵ Bij alle organisaties waar ik heb meegelopen gaan verhalen rond over verschillende organisaties die niet langer hun werk kunnen doen doordat ze te veel kritiek hebben geleverd op de overheid. Hierdoor is er een angst ontstaan om zich in het openbaar uit te spreken tegen de overheid. Zodoende heeft de overheid veel controle over de berichtgeving van ngo's.

Door de beperkingen die ngo's ondervinden is de beeldvorming sterk gelimiteerd tot Facebook- en mediaberichten. Tegelijkertijd voert de Maltese overheid een beleid dat zorgt voor negatieve beeldvorming over migranten. Zoals besproken in hoofdstuk twee ziet de overheid op Malta migranten als een bedreiging voor de nationale veiligheid en openbare orde. Vaak worden migranten door de overheid neergezet als bedreigend en als zondebok (Bauman 2011; Mainwaring 2012). Volgens de manager van Aditus is het daarom voor ngo's belangrijk om de andere kant te laten zien en een ander geluid aan de bevolking te laten horen. *'We are constantly out there expressing our opinion on what we think should happen*

⁶⁴ De namen die hier zijn gebruikt zijn pseudoniemen en de gebruikte ID-nummers zijn fictief.

⁶⁵ Veldnotities, 7 mei 2015

*and should not happen. That, I feel, is part of our information campaign, that we are out there telling people. Giving them the civil society voice. Because in Malta the government they tend to dominate the media.*⁶⁶ Hij ziet de berichtgeving van ngo's over migranten als noodzakelijk. Zijn organisatie, Aditus, heeft *advocacy* dan ook hoog in het vaandel staan. Ze hebben er daarom voor gekozen om niet altijd samen te werken met de overheid, maar er soms juist tegen in te gaan. Doordat deze organisaties vooral gericht zijn op *advocacy* zijn ze minder afhankelijk van de overheid om hun werk te kunnen doen. Deze positie ten opzichte van de overheid zorgt dat Aditus net als de UNHCR de mogelijkheid heeft om zich vrij uit te spreken over wat ze denken. Alleen op deze wijze ontstaat volgens een medewerker van de UNHCR '*the dialogue of change*'.⁶⁷ De organisaties gaan het gesprek aan met de overheid over zaken die volgens hen moeten veranderen en wat de mogelijkheden daarvoor zijn.

Deze organisaties zien het als noodzakelijk om in te spelen op de 'andere kant van het verhaal'. Anders zijn ze bang dat ze helemaal geen steun of begrip krijgen van de bevolking. Deze angst komt voort uit de negatieve houding van de Maltese bevolking ten opzichte van migranten. Door in te spelen op medelijden, en de verhalen te verpakken in *charismatic packages*, voelt de bevolking zich sterker verbonden vanuit een gevoel van medemenselijkheid.

4.2. Humanitarian border

De keuze in de berichtgeving van ngo's over migranten zorgt er voor dat geweld, het lijden en de dood op grenzen steeds meer wordt benadrukt (De Genova e. a. 2014). Er ontstaan nieuwe richtlijnen voor hoe er naar migranten wordt gekeken. Ticktin (2011) is van mening dat humanitaire organisaties hebben gezorgd voor de beeldvorming van migranten als zieke en kwetsbare mensen. Door de verandering in toelating is er een systeem ontstaan waarbij ziekte en zwakte wel de grens over kan steken, maar armoede niet. Op Malta wordt armoede dan ook niet gezien als een reden voor hulp. Zo zei de *refugee commissioner*⁶⁸ tijdens mijn interview met hem zonder twijfel: '*Poverty has never been considered as ground for protection.*'⁶⁹

Door deze houding ten opzichte van migranten is er naast de geografische en politieke grens ook een nieuwe grens ontstaan. William Walters (2011) noemt dit de *birth of the humanitarian border*. De *humanitarian border* is een grens die gebaseerd is op medelijden en compassie. Het gaat hier niet om een fysieke grens, maar om een symbolische grens. De grens

⁶⁶ Interview manager Aditus, 23 maart 2015

⁶⁷ Interview medewerker UNHCR, 5 februari 2015

⁶⁸ The office of the refugee commissioner is verantwoordelijk voor de afhandeling van asielaanvragen op Malta.

⁶⁹ Interview refugee commissioner, 24 februari 2015

bevindt zich tussen zij die wel worden toegelaten tot een land of worden geholpen en zij die deze mogelijkheid niet kennen. De mogelijkheden om deze grens over te steken zijn terug te vinden in de mate van kwetsbaarheid van een migrant. De grens van hulp en toelating is hierdoor verplaatst naar het puur lichamelijk lijden (Fassin 2011). Deze is volgens Walters (2011) in mindere mate gebaseerd op politieke en militaire veiligheid, maar is vooral gericht op de beeldvorming van migranten als slachtoffers en verloren zielen die gered en beschermd moeten worden. Het creëert een nieuwe reden waarop migranten worden toegelaten en geholpen.

De creatie van de *humanitarian border* geeft volgens Walters (2012) daarnaast legitimiteit aan het werk van ngo's. Vanuit medelijden krijgen ngo's namelijk vaak steun voor het werk wat ze doen. Er ontstaat begrip voor migranten vanuit een discours van medemenselijkheid (Fassin 2005 in Inda & Rosaldo 2008). Daarom wordt er getracht in te spelen op de medelijdensfactor, waarbij de migrant wordt neergezet als hulpbehoevend persoon.

Door het ontstaan van de *humanitarian border* worden steeds weer nieuwe grenzen gecreëerd. De toelating van migranten doormiddel van de *humanitarian border* geeft migranten in de eerste plaats legitimiteit om het land te betreden. Tegelijkertijd wordt de migrant juist door deze vorm van toelating buiten de samenleving geplaatst. Migranten worden toegelaten op grond van hun kwetsbaarheid en niet op de potentiële bijdrage die ze zouden kunnen leveren aan de samenleving. De nieuwe grenzen die hierdoor ontstaan zijn symbolische grenzen, die voor sommige mensen nooit te overschrijden zijn. Koshravi (2010) definieert dit als de *invisible borders*. Deze grenzen zijn tegelijk overal en nergens. *Invisible borders* zijn voor migranten een onderdeel van het dagelijks bestaan. Ook al hebben migranten een paspoort, ze staan nog steeds aan de andere kant van de grens.

'It situates immigrants on the 'threshold', between inside and outside. They are given no chance to develop a sense of belonging but are nonetheless expected to participate. They have not been thrown out, but neither are they considered participants or part of the context. Undesirable immigrants are included without being members.' (Khosravi 2010:75-76). Door dit systeem worden ze in zekere zin toegelaten om uitgesloten te worden.

De vorming van grenzen binnen Malta wordt versterkt wanneer er internationaal veel aandacht is voor migratie problematiek. Op de internationale aandacht wordt door lokale ngo's (slim) ingespeeld. Niet alleen *advocacy* organisaties, maar ook de andere organisaties treden in dit geval meer op de voorgrond. Dit blijkt uit een case studie van een bootramp op 19 april 2015.

4.3. Never again?

*'The messages or statements of NGO's are all about focus. Because at the moment where we are geographically and what's going on currently: it is all in the news of the drownings. Then that is what NGO's are going to be hitting at that point.'*⁷⁰

Het citaat hierboven zegt het al; wanneer er een ramp gebeurt van grote omvang grijpen ngo's deze mogelijkheid aan om hun eigen standpunten hierover naar voren te brengen. Ngo's spelen hierbij in op reeds bestaande mediatrends. Deze reactie was duidelijk te zien tijdens de bootramp van 19 april 2015, die plaatsvond tijdens mijn onderzoeksperiode. Tijdens deze ramp kwamen er meer dan 800 mensen om het leven. Het wordt gezien als een van de grootste boottragedie ooit.⁷¹ De internationale verontwaardiging was na deze tragedie enorm. Kort na de ramp verschijnen er van verschillende ngo's, via Facebook, Twitter en hun eigen websites, statements en reacties op de gebeurtenis. Een korte greep uit de berichten die verschijnen:

*'Deeply saddened by the latest deaths in the Mediterranean. We support calls for further EU action to save lives at sea!'*⁷²

*'And again more than 600 feared dead after boat capsizes just off Lampedusa.'*⁷³

*'Should these numbers be confirmed, the incident – which happened overnight – will be the largest loss of life from any incident on the Mediterranean involving refugees and migrants.'*⁷⁴

De eerste reacties zijn vooral gebaseerd op ongeloof en schok. Veel organisaties voelen zich machteloos in het grote Europese politieke spel. Er heerst veel woede en onmacht. De ngo's proberen deze emoties te gebruiken om burgers en de overheid te motiveren en te mobiliseren om wat te doen. Veel acties zijn symbolisch. Mensen worden opgeroepen om bloemen neer te leggen bij het mortuarium en er wordt een stille tocht gehouden. Deze stille tocht wordt onder het motto van *'All Lives Matter'* op 23 april 2015 gelopen. De tocht start vanuit het initiatief van een van de ngo's op Malta, Integra Foundation. Al snel zijn er een paar honderd mensen verzameld, voornamelijk migranten, expats⁷⁵ en medewerkers van ngo's. Gezamenlijk lopen zij langs het water met een kaarsje in hun hand. Mensen huilen en houden elkaar vast. De

⁷⁰ Interview manager Malta Red Cross, 4 mei 2015

⁷¹ Website UNHCR 19-04-2015: <http://www.unhcr.org/5533c2406.html> geraadpleegd op 12 juni 2015

⁷² Facebook bericht The People for Change Foundation, 19 april 2015

⁷³ Facebook bericht Aditus Foundation, 19 april 2015

⁷⁴ Facebook bericht UNHCR, 19 april 2015

⁷⁵ Er is hier gekozen om onderscheid te maken tussen de groep migranten en expats om aan te tonen dat beide groepen aanwezig waren. Niet omdat deze groepen anders worden gezien.

media zit er bovenop. Camera's worden direct onder de gezichten van huilende mensen gedrukt. Journalisten lijken allemaal een graantje mee te willen pikken van dit evenement. De medewerkers van ngo's reageren verontwaardigd. Ze noemen het schokkend en respectloos.⁷⁶

Toch wordt dezelfde media steeds opgezocht door ngo's om hun verhaal te vertellen. Ngo's benaderen zelf actief verschillende kranten om hun ideeën naar buiten te brengen. Zo verscheen op 20 april in Malta Today een artikel met de titel: *'Human rights NGOs call for more attention, action on migration'*.⁷⁷ Op 24 april verschijnt er een artikel in The Guardian ditmaal met de titel *'Migrants crisis: charities have filled the gaps left by politicians'*.⁷⁸ Dit zijn niet de enige artikelen die verschijnen. Er volgt een reeks aan artikelen waarin regelmatig dezelfde citaten worden herhaald. Deze publicaties worden door de verschillende organisaties ook weer gedeeld via hun website, Facebook en Twitter.

Naast berichten in de klassieke media verschijnen er ook verschillende statements online, deze statements zijn gezamenlijk gevormd door verschillende ngo's. Zo verschijnt op 22 april het eerste statement met de titel: *'if we fail to save lives all hope will be lost'*.⁷⁹ Dit statement wordt later opgevolgd met een statement op 24 april:

*We are disappointed at the measures proposed in the European Council Special meeting as they indicate an insistence on interpreting the deaths of over 1,000 persons as an illegal migration phenomenon. As long as Member States stick to this approach, migrants and refugees will perish as they knock on Europe's doors.*⁸⁰

Al deze verschillende reacties van ngo's hebben één ding gemeen: ze spelen in op het moment. De berichten zijn gericht op het acute lijden en directe hulp. In alle media berichten, interviews en artikelen komt duidelijk naar voren dat de focus ligt op het medelijden met de mensen die gestorven zijn en op de verandering die nodig is om te voorkomen dat er nog meer mensen verdrinken. Zoals het citaat aan het begin van deze paragraaf al aangaf maken ngo's gebruik van de situatie. De ngo's vertellen hun verhalen in *travelling stories*, waarbij de berichtgeving over migranten wordt verpakt in *charismatic packages* en in de juiste context

⁷⁶ Veldwerknooties, 23April 2015 en 24 april 2015

⁷⁷ Artikel Malta Today, 20-04-2015:

http://www.maltatoday.com.mt/news/national/52036/maltese_ngo_call_for_more_attention_and_action_#.VcDY3_ntmkp Geraadpleegd op 12 juni 2015

⁷⁸ Artikel The Guardian, 24-04-2015 : <http://www.theguardian.com/voluntary-sector-network/2015/apr/24/migration-mediterranean-charities-filled-gaps-politicians> Geraadpleegd op 12 juni 2015

⁷⁹ Website Aditus, 22-04-2015: [Http://aditus.org.mt/joint-statement-mgrm-aditus-on-council-of-europe-resolution-on-trans-rights/](http://aditus.org.mt/joint-statement-mgrm-aditus-on-council-of-europe-resolution-on-trans-rights/)

⁸⁰ Website Aditus, 24-04-2015 : <http://aditus.org.mt/is-23-april-the-day-europe-decided-to-abandon-people-at-sea/>

wordt geplaatst (Tsing 2005). Toch heeft deze reactie van ngo's een onbedoeld bijeffect. Ze versterken hiermee namelijk de vorming van de *humanitarian border*. Het lijden en de dood op grenzen wordt nog meer benadrukt. Er wordt hierbij vooral ingespeeld op het voorkomen van het lijden. Deze focus heeft veel invloed op de positie die migranten uiteindelijk hebben binnen de samenleving.

4.4. De consequenties van een humanitarian border

Het werk van ngo's zorgt voor de vorming en de instandhouding van de posities van *bare life* en *full life*. De totstandkoming van een *humanitarian border* speelt daarin een grote rol. Door het ontstaan van een *humanitarian border* wordt de mogelijkheid tot toelating en hulp nog verder verplaatst naar lijdende slachtoffers.

Ngo's op Malta proberen met hun beeldvorming de kloof tussen de migrant en de samenleving kleiner te maken. Daarbij wordt getracht sympathie op te roepen voor de situatie waarin migranten zich bevinden. Door via *travelling stories* in te spelen op medelijden doen ngo's een beroep op het gevoel van medemenselijkheid bij de lokale bevolking. Hoewel de oproep voor compassie hier bedoeld is als iets goeds, zijn de onbedoelde bijeffecten groot. Door het zwaartepunt te leggen op lijden wordt er namelijk onbewust een beeld gecreëerd van migranten als zielige, hulpbehoevende mensen.

De antropoloog Laura María Agustín (2007) laat in haar onderzoek ook zien hoe het werk van ngo's en andere organisaties kan leiden tot een beeld van passieve slachtoffers. Zij deed onderzoek naar ongedocumenteerde migratie, de informele arbeidsmarkt, mensenhandel en de seksindustrie. Binnen haar onderzoek laat ze zien hoe het werk van 'helpers' kan leiden tot een beeld van slachtofferschap bij migranten. Het netwerk van helpers wat ontstaat rondom migranten wordt door Agustín de *rescue industry* genoemd. Deze *rescue industry* schrijft vaak een slachtofferstatus toe aan mensen die zichzelf niet als slachtoffer zien. In het geval van het onderzoek van Agustín gaat het om vrouwen die vaak bewuste en rationele beslissingen hebben gemaakt om te migreren en zich er van bewust zijn dat ze zullen werken in de seks industrie. Toch worden zij geportretteerd als slachtoffers en mensen die gered moeten worden.

In het geval van Malta ontstaat een vergelijkbaar proces. Migranten zien zichzelf vaak niet als slachtoffer, maar zijn juist naar Europa gekomen voor de mogelijkheden. Zij zien zichzelf als veerkrachtig en sterk, juist omdat ze naar Malta zijn gekomen en het hebben overleefd. De *rescue industry* op Malta, bestaande uit ngo's en humanitaire organisaties,

projecteert een beeld van slachtofferschap op migranten. Door dit handelen wordt niet de kracht en potentie van migranten benadrukt.

Ten gevolge van de focus van de *rescue industry* op de negatieve en kwetsbare aspecten van migranten in plaats van op de mogelijkheden die migranten hebben ontstaat er een ongelijk beeld. Het algemene beeld wat hierdoor gevormd wordt is dat migranten afhankelijk en kwetsbaar zijn. Migranten worden geportretteerd als mensen die hulp nodig hebben en gered moeten worden. Daarbij wordt er een nog duidelijker onderscheid gemaakt tussen de migrant en de niet-migrant. Er ontstaat zodoende een sterk wij/zij denken. De posities van *bare life* en *full life* worden steeds verder uit elkaar getrokken. Hierdoor ontstaat een onderscheid tussen ‘wij’, de mensen die wel in de samenleving staan en ‘zij’, de kwetsbare afhankelijke migranten. Het construeert de vluchteling als mens in plaats van als burger, als een lichaam in plaats van als een politiek wezen (Rozakou 2012:568). Er ontstaat een nog sterker ongelijk beeld waarin gesteld wordt dat de migrant alleen maar vraagt en zelf niet actief bijdraagt aan de samenleving. Hierdoor wordt het beeld van de posities van *bare life* en *full life* gereproduceerd (cf. Malkki 1996).

De vorming van de *humanitarian border* heeft ook effect op de toelating van migranten. Zoals eerder besproken begeleiden ngo's migranten in het proces van een asielaanvraag. Hier wordt vaak aangestuurd op de kwetsbaarheid van migranten, dit kan leiden tot bescherming in de vorm van *Temporary Humanitarian Protection*. Doordat deze migranten bescherming krijgen kunnen ze gebruikmaken van allerlei voordelen. Zo kunnen ze een werkvergunning krijgen en hebben ze recht op sociale uitkeringen. Deze voordelen gelden echter niet voor de mensen zonder bescherming. ‘*Only those who have protection can apply for social benefits.*’⁸¹ Deze groep komt daardoor nog verder buiten de samenleving te staan. Eigenschappen van kwetsbaarheid worden volgens Ticktin (2011) zodoende zelfs aantrekkelijk gemaakt. Hoewel de creatie van de *humanitarian border* bijdraagt aan de bescherming voor een kleine groep kwetsbare migranten heeft het veel consequenties voor de rest van de migranten. De creatie van een *humanitarian border* heeft als gevolg dat migranten eerder worden toegelaten en geholpen wanneer zij lijden, dan wanneer zij benaderd worden vanuit hun potentie.

⁸¹ Interview accommodation officer FSM, 21 april 2015

Conclusie

Het toneel van deze thesis was het kleine eiland Malta, waar traditie en nationalisme belangrijke waarden zijn. Internationale mondialiseringsprocessen stonden in deze thesis centraal. Deze grote processen brengen veel veranderingen met zich mee. Conform de theorieën van Appadurai (2006) zorgen de veranderingen die deze processen met zich meebrengen voor angst. Op Malta is er angst voor verandering en angst voor de dreiging van de ander. Deze angst zorgt ervoor dat er wordt teruggegrepen naar de concepten van *islandness* en nationalisme om de eigen culturele waarden te beschermen en te kunnen waarborgen (Braudel 1975; Appadurai 2006; Gellner 2008; Mainwaring 2012). Ik heb laten zien dat om de eigen culturele waarde te beschermen er een onderscheid gemaakt moet worden tussen de reguliere burger en de migrant. Hierbij wordt de migrant als ‘vervuiler’ gezien van de homogene sociale orde (Douglas, 1966; Bradford & Clark, 2014). De overheid gebruikt de angst voor de ander als legitimiteit voor macht. Hierdoor ontstaat een *total-institution setting*, waar migranten aan worden onderworpen (Agamben 1998; Lutterbeck 2009; Bauman 2011; Lemaire 2012).

Ngo's proberen een meer humaan alternatief te bieden voor de institutionele aanpak van de overheid. Er is beargumenteerd dat ngo's vaak hun motivatie halen uit de morele noodzaak om pijn en lijden te verlichten. Deze focus op pijn en lijden komt voort uit gevoelens van medelijden en compassie. De medewerkers van deze organisaties voelen zich daardoor moreel verplicht om migranten te helpen en te begeleiden. Het systeem wat hierbij ontstaat is gedefinieerd als *regime of care* (Ticktin 2008, 2011; Fassin 2005, 2011). Ten gevolge van deze gevoelens van medelijden en compassie wordt er bij humanitaire hulpverlening vaak meer aandacht besteed aan kwetsbare groepen.

Gedurende het onderzoek werd duidelijk dat kwetsbare groepen vaak vanuit een soort vanzelfsprekendheid meer aandacht ontvangen dan ‘reguliere’ migranten. Dit komt voort uit een tweetal factoren. Ten eerste heeft deze groep vaak de duidelijkste hulpvraag, waardoor het makkelijker is om deze groep te helpen. Daarnaast is de motivatie van veel organisaties gericht op het verlichten van lijden. Ziekte, zwangerschap, ouderdom en minderjarigheid worden hierbij gezien als afhankelijke en lijdende posities. Deze groepen worden vaak het eerst geholpen, omdat hun lijden het eenvoudigst te verlichten lijkt.

In dit betoog is aangetoond dat de focus op de kwetsbaarheid van migranten ook terug te zien is in de beeldvorming en campagnes van ngo's en humanitaire organisaties. De

organisaties proberen mensen te informeren en mobiliseren vanuit een gevoel van medemenselijkheid. Om het publiek te bereiken maken ze daarbij gebruik van *travelling stories* verpakt in *charismatic packages* aangepast aan de juiste context (Tsing 2005). In deze thesis is gedemonstreerd, aan de hand van de boottragedie van 19 april 2015, hoe verschillende ngo's inspelen op actuele gebeurtenissen om hun ideeën en werk te verspreiden. Door deze beeldvorming van ngo's wordt het lijden van migranten steeds meer benadrukt. Hierdoor ontstaat een zogenoemde *humanitarian border*, een onzichtbare grens die toelating en hulp door kwetsbaarheid bevordert. (Walters 2011; Khosravi 2012).

Vanuit bovenstaande analyse kan worden geconcludeerd dat de hedendaagse werkwijze van ngo's bijdraagt aan de vorming en het in stand houden van de posities van *bare life* en *full life*. Doordat de organisaties functioneren binnen het systeem van *regimes of care* en daarbij de focus leggen op medelijden en compassie wordt de kwetsbaarheid van migranten steeds meer benadrukt. Deze focus komt naar voren in het werk wat ngo's doen en in de verhoudingen tussen migranten en de medewerkers en vrijwilligers van de verschillende organisaties. De focus op kwetsbaarheid zet zich voort in de beeldvorming van ngo's over migranten. Hierdoor worden de migranten voornamelijk benaderd en weergegeven vanuit een beeldvorming van last en slachtofferschap.

Wat hierdoor ontstaat is beschreven als de onbedoelde bijeffecten van compassie. Door de huidige focus worden migranten onbewust geportretteerd als weerloze en passieve slachtoffers die een last vormen voor de samenleving en hulp nodig hebben. Migrantenvrijen krijgen een rol opgelegd, waar zij zich naar moeten gedragen. Dit heeft als effect dat migranten niet vanuit hun potentie worden benaderd, maar vanuit hun lasten en kwetsbaarheid. De posities van *bare life* en *full life* worden hierdoor gereproduceerd en versterkt.

In deze thesis is aangetoond wat het gevolg is van de huidige focus op kwetsbaarheid. Er is gedemonstreerd hoe het systeem van *regimes of care* moet worden begrepen en hoe het werk van ngo's binnen dit systeem zorgt voor een constructie en instandhouding van de positie van *bare life* en de *humanitarian border*. Deze conclusie is echter niet voldoende. Daarom zou ik vanuit antropologisch oogpunt een aantal aanbevelingen willen doen die volgen uit de resultaten van dit onderzoek.

Antropologisch onderzoek is onmisbaar in het hedendaagse migratiedebat. Door onderzoek te doen wat gebaseerd is op *being there* en kijken vanuit een *insiders view* kreeg ik begrip van niet alleen de expliciete, maar juist ook van de impliciete aspecten van het veld. Het gaat in mijn onderzoek niet over aantallen, kosten of andere kwantitatief meetbare

factoren. Het gaat over wat mensen denken, voelen en doen. Gedurende het onderzoek werd mijn onderzoeksthematiek ineens een ‘hot-topic’ waar iedereen een mening over had. Juist nu is het belangrijk om vanuit antropologisch perspectief naar de problematiek te kijken. Om dingen te begrijpen, om dingen te veranderen.

In dit betoog heb ik laten zien hoe vanuit het huidige focuspunt van ngo’s alleen de kwetsbaarheid en het slachtofferschap van migranten wordt benaderd. Een belangrijke oorzaak hiervan wordt gevonden in de reeds bestaande sociale verbeeldingen waarbinnen de ngo’s functioneren (Taylor 2004; Straus 2006). Er wordt door organisaties door *travelling stories* een beeld verspreid over migranten dat aansluit bij deze sociale verbeeldingen (Tsing 2005). Sociale verbeeldingen kunnen worden veranderd onder invloed van sociale theorie (Taylor 2004). Dit komt tot stand door een uitwisseling van praktijk en theorie. Nieuwe houdingen en gedragingen in de praktijk kunnen, door impliciet begrip, de basis vormen voor veranderingen in sociale theorie. Tegelijkertijd beïnvloedt theorie sociale praktijken. Deze wisselwerking zorgt op de lange termijn voor een verandering in sociale verbeeldingen. Hierbij is de kern dat een kleine groep vanuit bewuste kennis aanstuurt op verandering in beeldvorming (Taylor 2004).

Ngo’s zouden vanuit de vorming van sociale theorie met hun kennis en ervaring een grote rol kunnen spelen bij de verandering in beeldvorming op Malta. Wanneer zij in de praktijk laten zien hoe migranten kunnen bijdragen aan de samenleving en ook mogelijkheden creëren voor migranten om dit te kunnen doen, zullen impliciete vooroordelen verdwijnen.

De sociale verbeeldingen over migranten kunnen en moeten worden veranderd. Dit kan worden gewaarborgd door het focuspunt aangaande migranten te verleggen van zwakte en kwetsbaarheid naar potentie en mogelijkheden. Vanuit het startpunt van potentie is het mogelijk om migranten daadwerkelijk te laten bijdragen aan de samenleving. Hierdoor kan de kloof tussen de migrant en samenleving worden verkleind. Zodoende kan de scheiding tussen de verschillende posities van *bare life* en *full life* dichterbij elkaar komen te liggen.

Hoe positieve beeldvorming kan bijdragen aan de groei van potentie komt duidelijk naar voren wanneer er een vergelijking wordt gemaakt met toeristen. De toerist en de migrant zijn vergelijkbare spelers in de huidige mondialiseringsprocessen die invloed hebben op Malta. Beiden hebben veel effect op veranderingen op Malta. Niet alleen op financieel gebied, maar ook cultureel. Door de komst van deze groepen veranderen traditionele waarden en ideeën. Toch wordt de toerist anders benaderd. Deze groep is aanzienlijk groter, met ruim één miljoen toeristen per jaar vallen de gemiddeld 2000 migranten per jaar bijna in het niet. Dit wordt echter door de lokale bevolking en de regering niet zo gezien. Migranten worden

geportretteerd als wanhopige en onderontwikkelde mensen die door push- en pullfactoren over de aarde bewegen (Agustín 2007). Ze worden gezien als mensen op zoek naar een beter leven. Toeristen worden beschreven als ontwikkelde mensen die op zoek zijn naar plezier. De toerist wordt beschouwd als een positieve factor op Malta en de migrant als een negatieve factor.

Bauman laat in zijn eerder beschreven theorie zien dat dit verschil wordt gedefinieerd in het onderscheid tussen de *tourist* en de *vagabond*, ofwel de mogelijkheid om wel of niet mee te kunnen draaien in de consumptiemaatschappij. Bauman stelt hierin dat de mogelijkheid om vrij te bewegen over de wereld de belangrijkste stratificatiefactor is geworden van de hedendaagse wereld. De toerist kan bijdragen aan de consumptiemaatschappij en wordt zodoende als iets positiefs beschouwd, als brenger van geld. Anderzijds wordt de migrant, de *vagabond*, beschouwd als last, als iemand die geld kost.

Door op dit vlak de sociale verbeeldingen te verleggen kan er een verandering plaatsvinden in de houding ten opzichte van migranten. Zoals Aristoteles al zei: ‘Alles wat je aandacht geeft groeit’. Door migranten net als toeristen te benaderen vanuit hun mogelijkheden krijgen zij ook de kans om deel te nemen aan de consumptiemaatschappij. Door ze af te spiegelen als afhankelijke slachtoffers, zullen ze enkel een last kunnen vormen. Als we iets willen veranderen aan het effect dat migranten hebben op de samenleving dan moet we beginnen bij de manier waarop er naar migranten gekeken wordt. Wanneer migranten benaderd worden vanuit een positiever denkkader krijgen zij de mogelijkheid om, net als toeristen, bij te dragen aan de consumptiemaatschappij en hoeven ze geen last te zijn.

Ngo's zouden in het proces van veranderende beeldvorming het voortouw moeten nemen door te beginnen migranten te behandelen vanuit hun mogelijkheden en niet vanuit hun kwetsbaarheid. Wanneer migranten de kans krijgen om bij te dragen aan de consumptiemaatschappij kunnen impliciete vooroordelen langzaamaan verdwijnen. Zodoende kunnen sociale verbeeldingen over migranten worden bijgesteld en aangepast. Tegelijkertijd moeten ngo's in hun berichtgeving en campagnes inzetten op potentie van migranten. Wanneer sociale verbeeldingen veranderen kan er worden laten zien dat migranten niet alleen een last vormen, maar juist een mogelijkheid.

Literatuurlijst

AIDA Rapport

2014 Country Rapport: Malta

<http://www.asylumineurope.org/reports/country/malta/> (geraadpleegd op 15 juni 2015).

Agamben, Giorgio

1998 *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. Stanford: Stanford University Press.

Agustín, Laura María

2007 *Sex at the Margins: Migration, Labour Markets and the Rescue Industry*. Londen & New York: Zed Books

Appadurai, Arjun

2006 *Fear of Small Numbers: An Essay on the Geography of Anger*. Durham: Duke University Press.

Barnett, Micheal

2013 Humanitarian Governance. *Annual Review of Political Science* 16: 379-398.

Bauman, Zygmunt

1998 *Globalization: The human consequences*. Columbia University Press.

Bauman, Zygmunt

2000 *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.

Bauman, Zygmunt

2011 *Collateral Damage: Social Inequalities in a Global Age*. Cambridge: Polity Press.

Boellstorff, Tom

2003 Dubbing Culture Indonesian *Gay* and *Lesbi* Subjectivities and Ethnography in an already Globalized World. In: *The Anthropology of Globalization*. Jonathan Inda and Renato Rosaldo. Pp. 303-333. Oxford: Blackwell Publishing.

Bradford, Simon and Clark, Marilyn

2014 Strangers on the Shore: Sub-Saharan African “Irregular” Migrants in Malta. *Journal of Immigrant & Refugee Studies* 12: 9-26.

De Genova, Nicholas e. a.

2014 New Keywords: Migration and Borders. *Cultural Studies* 29: 55-87.

Douglas, Mary

1966 *Purity and Danger: An Analysis of the Concepts of Pollution and Taboo*. London: Routledge.

Falzon, Mark-Anthony

2012 Immigration, Rituals and Transitoriness in the Mediterranean Island of Malta. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 38: 1661-1680.

Fassin, Didier

2011 *Humanitarian Reason: A Moral History of the Present*. California: University of California Press Books.

Fassin, Didier

2005 Compassion and Repression: The Moral Economy of Immigration Policies in France. In: *The Anthropology of Globalization*. Jonathan Ina and Renato Rosaldo. pp. 212-234. Oxford: Blackwell Publishing,

Feldman, Ilana

2007 The Quaker way: Ethical Labor and Humanitarian Relief. *American Ethnologist*. 34(4):689-705

FSM

z.j. 'Website FSM'

<http://www.fsmmalta.org/> (Geraadpleegd 17 juli 2015)

Haan, Arjan, de

1998 'Social Exclusion': An Alternative Concept for the Study of Deprivation?. *IDS Bulletin*, 29: 10–19

Ina, Jonathan Xavier & Rosaldo, Renato

2008 *The Anthropology of Globalization: a Reader*. Oxford: Blackwell Publishing.

Ingold, Tim

2011 *Being Alive: Essays on Movement, Knowledge and Description*. Oxon & New York: Routledge.

Khosravi, Shahram

2010 *'Illegal' Traveller: An Auto-Ethnography of Borders*. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan

Lemaire, Léa

2014 Islands and a Carceral Environment: Maltese Policy in Terms of Irregular Migration. *Journal of Immigrant & Refugee Studies* 12: 143-160.

Lutterbeck, Derek

2009 Small Frontier Island: Malta and the Challenge of Irregular Immigration. *Mediterranean Quarterly* 20: 119-144.

Mainwaring, Cetta

2012 'Constructing a Crisis: the Role of Immigration Detention in Malta' *Population Space and Place* 18: 687-700.

Malkki, Liisa

1992 National Geographic: The Rooting of Peoples and the Territorialization of National Identity among Scholars and Refugees. *Cultural Anthropology* 7: 24-44.

Orwell, George

1945 *Animal Farm: a Fairy Story*. London: Secker & Warburg

Malta Red Cross

z.j. 'Website Malta Red Cross'
<http://www.redcross.org.mt/> (Geraadpleegd op 25 mei 2015)

Redfield, Peter

2012 Bioexpectations: Life Technologies as Humanitarian Goods. *Public Culture* 24:157-184.

Rozakou, Katerina

2012 The Biopolitics of Hospitality in Greece: Humanitarianism and the Management of Refugees. *American Ethnologist* 39: 562-577.

Sluka, Jeffrey A. & Robben, Antonius C.G.M.

2012 *Fieldwork in Cultural Anthropology: an introduction*. Oxford: Wiley-Blackwell

Strauss, Claudia

2006 The Imaginary. *Anthropological Theory* 6 (3): 322-344

Szczepanikova, Alice

2010 Performing refugeeness in the Czech Republic: gendered depoliticisation through NGO assistance. *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography* 7 (4): 461-477

Taylor, Charles

2004 *Modern Social Imaginaries*. Durham: Duke University Press

Ticktin, Miriam

2011 *Casualties of Care: Immigration and the Politics of Humanitarianism in France*. Berkeley: University of California Press.

Ticktin, Miriam

2008 Where Ethics and Politics Meet: The Violence of Humanitarianism in France. *American Ethnologist* 33: 33-49.

Tsing, Anna

2000 The Global Situation. *Cultural Anthropology*, 16(3): 327-360.

Tsing, Anna

2005 *Friction: An Ethnography of Global Connection*. Princeton: Princeton University press

Turner, Victor

1969 *The Ritual process: Structure and Anti-structure*. Chicago: Aldine.

UNHCR Malta

z.j. 'Website UNHCR'

<http://www.unhcr.org.mt/> (24 mei 2014)

Walters, William

2011 Foucault and Frontiers: Notes on the Birth of the Humanitarian Border in: *Governmentality: Current Issues and Future Challenges*. Ulrich Bröckling e. a. Pp. 138-164. New York: Routledge

Bijlage 1

Vormen van bescherming op Malta⁸²

Vluchtelingstatus:

Vluchtelingstatus wordt gegeven aan de hand van de criteria van de conventie van Geneve. Een vluchteling wordt gedefinieerd als: ‘Een persoon die uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit, en die de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil inroepen, of die, indien hij geen nationaliteit bezit en verblijft buiten het land waar hij vroeger zijn gewone verblijfplaats had, daarheen niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil terugkeren.’⁸³ Op Malta moet een vluchteling iedere vier jaar zijn of haar status hernieuwen. Een vluchteling ondervindt volgens de wet dezelfde rechten als Maltese burgers.

Subsidiary

Protection

Deze vorm van bescherming wordt gegeven aan mensen die geen recht hebben op vluchtelingstatus, maar wel gevaar lopen indien zij terugkeren naar hun land van herkomst. Deze vorm van bescherming is geldig voor één jaar. *Subsidiary protection* geeft migranten relatief minder rechten in vergelijking met vluchtelingen. Deze groep komt wel in aanmerking voor een hervestigingsprogramma met Amerika.

Temporary

Humanitarian

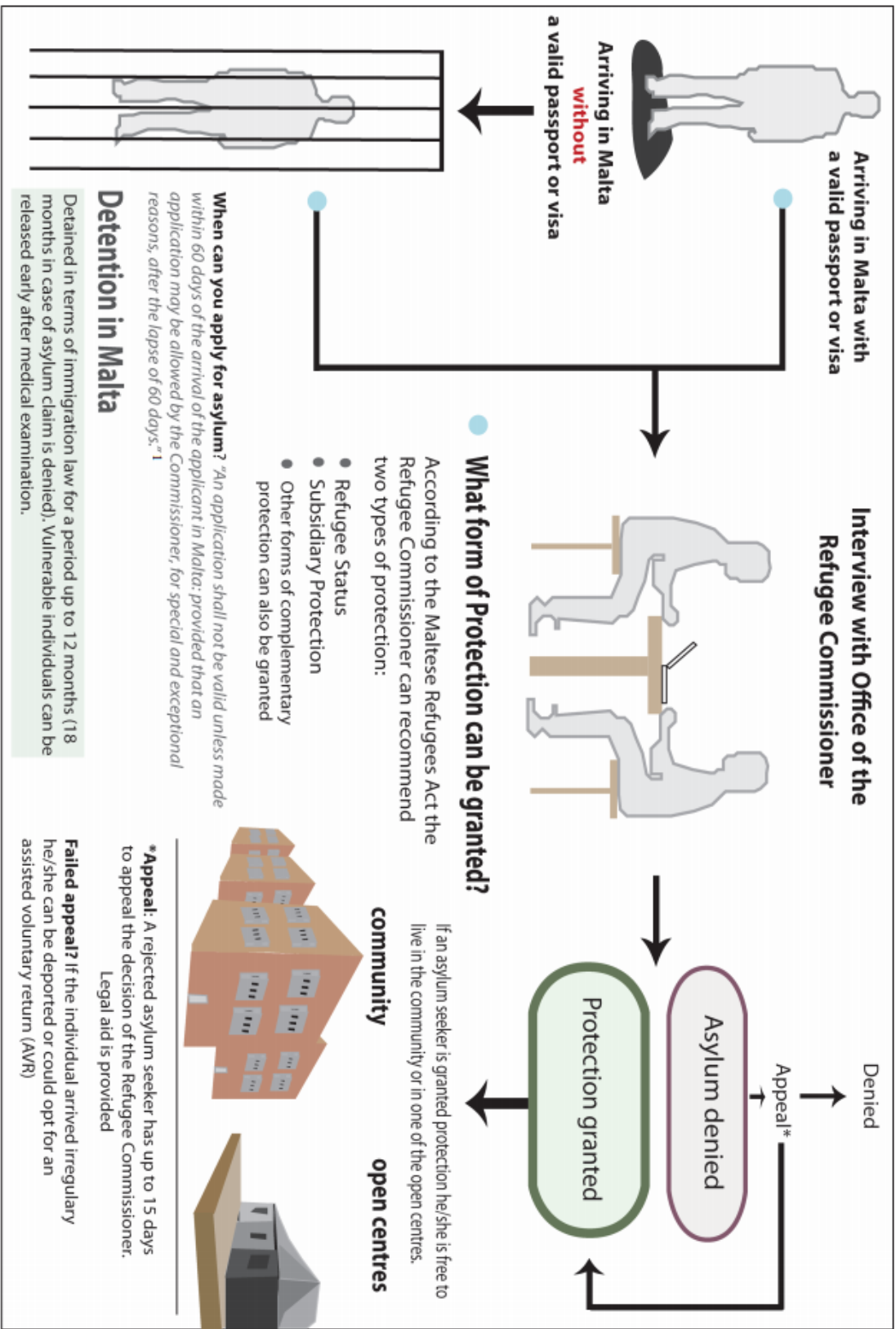
Protection

Deze vorm van bescherming wordt gegeven op humanitaire gronden (oudere alleenstaande minderjarigen, zwangere vrouwen en zieken). Deze vorm van bescherming biedt gelijksoortige rechten als bij *subsidiary protection*. Ook deze status is geldig voor één jaar.

⁸² Gebaseerd op schema: The Protection Status Determination Process in Malta, in artikel Léa Lemaire (2014:153).

⁸³ Definitie vluchteling volgens het verdrag van Geneve

Applying for refugee status in Malta

When can you apply for asylum? "An application shall not be valid unless made within 60 days of the arrival of the applicant in Malta; provided that an application may be allowed by the Commissioner, for special and exceptional reasons, after the lapse of 60 days."¹

Detention in Malta
 Detained in terms of immigration law for a period up to 12 months (18 months in case of asylum claim is denied). Vulnerable individuals can be released early after medical examination.

¹ Legal Notice 243 of 2008 (Subsidiary Legislation to the Refugees Act (Cap.420), Procedural Standards in Examining Application for Refugee Status Regulations, 2008

Bijlage 2

Bijlage 3

Verschillende ngo's en humanitaire organisaties op Malta

Malta heeft verhoudingsgewijs heel veel ngo's gezien de grootte van het eiland. De ngo's die het meest actief zijn op Malta zijn: Aditus, FSM, Integra foundation, JRS, People for Change Foundation, Malta Red Cross en UNHCR. Deze ngo's werken nauw met elkaar samen en zijn voor een groot deel ook afhankelijk van elkaar.

Binnen dit onderzoek is er voor gekozen om te focussen op vier ngo's. Namelijk Malta Red Cross, Aditus, FSM en UNHCR.

Werk per organisatie

Malta Red Cross

Malta Red Cross is een kleine organisatie welke is opgedeeld in twee aparte teams. Enerzijds bestaat het operations team, zij zijn verantwoordelijk voor het grootste gedeelte van het werk van Malta Red Cross. Onder hun verantwoordelijkheden vallen voornamelijk het leveren van eerste hulp bij verschillende activiteiten en evenementen. Daarnaast heeft Malta Red Cross een reddingsbrigade die actief is op de stranden van Malta. Het operations team functioneert relatief gescheiden van de andere tak, *The Refugee Support Service*. Het team van *The Refugee Support Service* stond centraal binnen dit onderzoek.

Het werk van *The Refugee Support Service* van Malta Red Cross is voornamelijk gericht op de contactlegging met familieleden van migranten. Deze contactlegging bestaat uit twee onderdelen RFL (*Restoring Family Links*) en MFL (*Maintaining Family Links*). De belangrijkste service die Malta Red Cross hiervoor levert is het aanbieden van telefoonservices. Het is een mensenrecht om contact op te kunnen nemen met familie, zelfs wanneer men in detentie zit, en Malta Red Cross zorgt dat migranten bij aankomst hun families kunnen laten weten dat ze 'veilig' zijn aangekomen op Malta. Iedereen krijgt hiervoor een telefoongesprek van vijf minuten. Daarnaast bieden ze (wanneer er minder migranten zijn) een tweede telefoon gesprek aan wanneer de migranten voor langere tijd vast zitten in detentie.

Een andere service die Malta Red Cross levert is *tracing*, hierbij ondersteunen ze mensen bij het traceren van vermisten personen. Hiervoor maken ze gebruik van het internationale Rode Kruis netwerk. Naast contact onderhoud of contactlegging bieden zij *psycho social services* in detentie en open centra. Zo voeren ze bij aankomst gesprekken met migranten en kijken ze daarbij naar de *psychosocial needs*. De alertheid op deze behoeftes is terug te zien bij de bezoeken aan detentie. Indien mogelijk probeert Malta Red Cross te helpen om kwetsbare personen uit detentie te krijgen. Verder bestaat *psychosocial service* uit

uiteenlopende facetten. Variërend van het meebrengen van nagelknippers en leesmateriaal, tot het doorverwijzen naar psychiaters en advocaten.

In hun werkzaamheden werken ze nauw samen met de overheid en vullen voornamelijk de gaten die de overheid laat liggen. Doordat ze deze samenwerking graag willen behouden kunnen zij zich lastig kritisch uitspreken tegen de overheid.

Het team van Malta Red Cross bestaat voor 99% uit vrijwilligers. Slechts één persoon krijgt betaald en hij wordt betaald vanuit het Britse Rode Kruis.

Aditus

Aditus is een organisatie die zich bezighoudt met het monitoren, het rapporteren over en beschermen van mensenrechten. Zij focussen zich hierbij op verschillende thema's zoals LGBTI (vooral transgender personen), internationale mensenrechten, asiel en migratie. Ze maken in hun werk gebruik van een 'horizontale aanpak'. Daar wordt mee bedoeld dat ze meerdere thema's tegelijk aanpakken om zodoende gezamenlijk te werken aan betere mensenrechten op Malta.

Voor dit onderzoek is er vooral gericht op het werk rondom het thema asiel en migratie. Daarnaast is er in mindere mate gefocust op de werkzaamheden rondom internationale mensenrechten.

Aditus heeft als centrale taak het verspreiden van kennis over de verschillende thema's waarmee zij werken. Deze verspreiding vindt plaats bij de lokale bevolking en bij de overheid. De werknemers van Aditus gebruiken hun positie om het gesprek aan te gaan met mensen over de essentiële veranderingen die zij nodig achten binnen het asielbeleid op Malta. Zij noemen zichzelf bewakers van de mensenrechten. Aditus omschrijft zichzelf als een *advocacy* ngo. Zij houden zich in mindere mate bezig met het leveren van services, maar richten zich vooral op de verspreiding van kennis en informatie. Hierbij wordt er gebruik gemaakt van actuele gebeurtenissen om hun stem te laten horen. Aditus publiceert regelmatig rapporten over het asielbeleid op Malta. Om deze rapporten te kunnen publiceren doen zij veel wetenschappelijk onderzoek en werken ze nauw samen met (internationale) organisaties.

Naast hun *advocacy* werk levert Aditus toch een paar services. Zoals het geven van juridische ondersteuning aan migranten. De kennis die ze daar verzamelen gebruiken ze weer in hun *advocacy* werk. Verder krijgen ze veel informatie van andere organisatie die wel meer service gericht zijn. Zodoende wordt er kennis uitgewisseld. Aditus zit in een positie waarbij ze sterk tegen de overheid in gaan. Ze gebruiken daarvoor onder andere de kennis van andere ngo's (die vaak zelf niet de positie hebben om tegen de overheid in te gaan).

Foundation for Shelter and Support to Migrants

Een hoop van het is werk van FSM is al terug te vinden in de naam, *Foundation for Shelter and Support to Migrants*. FSM is verantwoordelijk voor het management van een van de open centra op Malta, namelijk Marsa Open Centre. Hier hebben zij plek voor maximaal 500 migranten. De migranten verblijven in kamers van ongeveer 20 m², per kamer wonen er gemiddeld zestien tot achttien migranten. Alle migranten hebben een eigen bed en één locker. Dagelijks ontvangen de migranten twee tot drie maaltijden. Deze maaltijden worden geleverd door een catering bedrijf van de overheid.

FSM is een service ngo, ze proberen de migranten meer te bieden dan slechts accommodatie. *They didn't just said: listen giving accommodation is enough, no they went further than that. They went the extra mile, to help the migrants*⁸⁴. Zo bieden ze naast onderdak ook onderwijs, begeleiding bij het zoeken naar werk en algemene ondersteuning aan. Het onderwijs binnen FSM bestaat uit Engelse les, computer les, een hygiëne cursus en een cursus over het culturele gebruiken en normen op Malta. Deze lessen worden vaak een of twee keer per week gegeven door een docent (op vrijwillige basis). De lessen worden niet goed bezocht. Begeleiding voor het vinden van werk bestaat voornamelijk uit het vinden van vacatures en het schrijven van een reactie daarop voor migranten.⁸⁵ Daarnaast bieden ze hulp bij het maken van een CV. Tot slot wordt er algemene ondersteuning aangeboden. Dit bestaat uit verschillende dingen zoals het organiseren van spelletjes dagen, voetbaltoernooien en activiteiten, maar ook het bieden van ondersteuning voor het vinden van woonruimte.

FSM werkt onder een contract van de overheid, ze zijn voor een groot deel afhankelijk van financiering door de overheid (daarnaast krijgen ze geld via de EU). Dit betekent dat ze gebonden zijn aan overheidsregulering en het migratiebeleid van Malta. Ze onderscheiden zich van de andere open centra door de extra services die gegeven worden in het centrum. Door de afhankelijke positie van de overheid kan FSM zich maar beperkt uitspreken tegen de overheid.

Binnen de organisatie werken veertien betaalde krachten. Zij hebben verschillende functies zoals *care worker*, maatschappelijk werker, administratieve medewerkers en managers. Verder wordt het team aangevuld met een groep van gemiddeld vijf vrijwilligers.

⁸⁴ Interview accommodation officer FSM, 21 april 2015

⁸⁵ Er wordt alleen hulp geboden bij sollicitaties voor laagopgeleide functies.

De UNHCR is de vluchtelingen organisatie van de Verenigde Naties. De UNHCR (internationaal) is opgericht op 14 december 1950 met als doel de bescherming en ondersteuning van vluchtelingen door middel van opvang, terugkeer, of hervestiging in een ander land. Sinds februari 2005 is de UNHCR op Malta actief.

De UNHCR onderscheidt zich van de andere organisaties. De UNHCR kan namelijk niet worden beschouwd als een ngo, maar moet gezien worden als humanitaire organisatie. De UNHCR werkt samen met internationale overheden via een mandaat, hierdoor kan de organisatie niet als non-gouvernementeel worden beschouwd. Ze gebruiken de positie die ze hebben om het gesprek aan te gaan met de overheid. Ze noemen dit zelf 'the dialogue of change'. Net als Aditus, is de UNCHR een *advocacy* organisatie die zich richt op het verspreiden van kennis. Veel van de berichten die ze verspreiden zijn vanuit of in samenwerking met de internationale organisatie. De berichtgeving bestaat voornamelijk uit onderzoeksrapporten en artikelen.

Daarnaast worden er ook regelmatig trainingen gegeven aan mensen van de overheid. Ze gebruiken hiervoor internationale rapporten van het UNHCR netwerk. Naast het contact met overheid begeleidt de UNHCR migranten. Ze helpen door uit te leggen hoe het systeem werkt. Ze wijzen hen op de rechten en plichten die ze hebben binnen de Maltese wet. Op deze manier helpen ze migranten om zich voor te bereiden op het interview met de *refugee commissioner*.